

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra

Agatos Bosak
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas
Google street view: asmeninių neturtinių teisių apsaugos problematika

Vadovas: prof. dr. (HP) Vytautas Mizaras
Recenzentas: dr. Marius Jakutavičius

Vilnius 2012

1. Įžanga.....	2
2. Asmeninių neturtinių teisių evoliucija.....	5
3. <i>Google street view</i> projekto pristatymas.....	10
3.1. Trečiųjų asmenų <i>Google Street View</i> nuotraukų naudojimas.....	14
3.2. <i>Google Street View</i> belaidžiu ryšiu perduodamos informacijos rinkimas	16
4. <i>Google Street View</i> Jungtinėse Amerikos Valstijose:	19
4.1. <i>Google Street View</i> taikomų teisės aktų šaltiniai.....	19
4.1.1. Decentralizacija	20
4.1.1.1. JAV Konstitucija ir federaliniai įstatymai	20
4.1.1.2. Teismų praktika.....	23
4.1.2. Dinamiškumas	27
4.1.3. Įvairiapusiškumas	28
5. <i>Google Street View</i> Europoje	30
5.1. Europos Sąjungos privatumo direktyva	34
5.2. Asmens duomenų perdavimas į trečiąsias šalis („Saugaus uosto“ sutartis).....	40
6. Išvados	45
7. Literatūros sąrašas	47

1. Įžanga

„Paskutiniai išradimai ir verslo metodai reikalauja imtis naujų priemonių, kurios būtinos apsaugoti asmenis ir užtikrinti jiems teisę būti paliktiems ramybėje.“ Prie tokių išvadų 1890 m. Harvardo teisės apžvalgoje priėjo S. D. Warren ir L. Brandeis. Straipsnio autoriams ypatingai nerimą kėlė naujausias išradimas: nešiojamas momentinių nuotraukų fotoaparatas. Jie buvo pirmieji, viešai iškėlę klausimą – ar galima pažeisti fotografuojamo teisės: teisę į jo atvaizdą, teisę į privatumą, teisę būti paliktam ramybėje.

XIX a. pabaigoje šis klausimas vis dar buvo labiau teorinio negu praktinio pobūdžio. Šiandien turime šimtmečio įstatymų leidėjų bei teismų praktiką, tačiau naujos technologijos vis dar sugeba mesti iššūkį esamiems įstatymams neturtinių teisių apsaugos srityje. Tokia naujovė, be abejo, yra 2007 m. pradėtas *Google Street View* projektas, peržengiantis valstybių ribas, jungiantis visus kontinentus.

Google Street View projektas buvo pradėtas Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur įstatymai, skirti reguliuoti nuotraukų ir vaizdo įrašų darymą viešose vietose yra daug liberalesni negu Europos privatumo įstatymai. Todėl plečiant projektą Europoje, *Google* susidūrė su daugybe kritikos tiek iš privačių asmenų, tie iš Europos Sąjungos institucijų atstovų pusės. Europos Komisijos pateikti reikalavimai 2010 m. netgi lėmė viešus *Google* svarstymus dėl galimo *Google Street View* projekto nutraukimo Europoje.

Pagrindinė priežastis, dėl kurios išsiskyrė JAV ir Europos požiūris į *Google Street View* projektą, slypi skirtingame istoriniame Jungtinių Amerikos Valstijų bei Europos požiūryje į laisvės ir privatumo teisių apsaugą.

2010 m. gatves fotografuojantys automobiliai buvo pastebėti ir didžiuosiuose Lietuvos miestuose, todėl šio projekto keliamos problemos Lietuvai aktualios ne tik teoriškai kaip Europos Sąjungos valstybei – narei, bet ir tiesiogiai – siekiant apsaugoti Lietuvos gyventojų asmenines neturtines teises.

Šis projektas jau parodė, kad vykdant tokio pasaulinio masto veiklą, kyla daug naujų ir iki šiol neišspręstų problemų asmeninių neturtinių teisių apsaugos srityje, todėl būtinos nuodugnesnės šios srities teorinės studijos, į kurias pretenduoja šis darbas.

Šios temos aktualumas pasireiškia taip pat ir tuo, kad *Google* yra internetinių projektų vystymo pionierė, todėl dauguma teisinių priemonių, kurių bus imtasi siekiant pažaboti įmonės veiklą arba priešingai – suteikti jai daugiau teisių, sukurs precedentus, taikytinus kitų įmonių veiklai internetinėje erdvėje.

Šio darbo objektas – asmeninės neturtinės teisės, kurios gali būti pažeistos vykdant *Google Street View* projektą. Pagrindinis darbo dėmesys bus sutelktas į tas teises, kurioms

kyla didžiausias pavojus būti pažeistoms *Street View* vykdoma veikla: teisė į privatumą, teisė būti paliktam ramybėje, teisė į atvaizdą (taip pat teisė spręsti, kur ir koku būdu jis bus naudojamas, atkartojamas) teisė į garbę ir orumą, teisė į asmeninio gyvenimo neliečiamumą.

Taip pat bus apžvelgiamos susijusios teisės: teisė į asmens duomenų apsaugą, teisė į neturtinės žalos atlyginimą. Šių teisių apsaugos problematika nėra pagrindinis šio darbo tikslas, tačiau gilesnė šių teisių analizė leis visapusiškai įvertinti *Street View* projekto įtaką asmeninių neturtinių teisių apsaugos srityje.

Šio darbo tikslas – atskleisti, kokios asmenų neturtinės teisės gali būti pažeistos vykdant *Google Street View* projektą ir kokių veiksmų būtina imtis, siekiant jas apsaugoti. Šis tikslas bus pasiektas atskleidžiant asmeninių neturtinių teisių instituto evoliuciją nuo XIX a. pabaigos, parodant esminius skirtumus tarp JAV bei Europos Sąjungos reglamentavimo šioje srityje.

Siekiant atskleisti nurodytus tikslus ir suformuluoti atitinkamas išvadas, šiame darbe bus naudojamos kelias moksliniam tyrimui naudojamais metodais.

Darbe visų pirma bus naudojamos loginiu tyrimo metodu. Šis metodas būtinas atskleidžiant bet kokio mokslinio tiriamojo darbo tikslus, aiškinantis teisės normų turinį, pateikiant išvadas bei apibendrinimus.

Istorinis metodas bus naudojamas nagrinėjant asmeninių neturtinių teisių apsaugos evoliuciją ir priežastis, lėmusias egzistuojančio šių teisių apsaugos modelio pasirinkimą. Šio darbo istoriniam kontekstui reikšminga XIX a. pabaiga, kai suklestėjo bulvarinės spaudos įtaka, kuri darė įtaką ne tik kasdieniniam žmonių gyvenimui, bet ir įtakojo teismo procesus. Taip pat šiam laikotarpiui reikšmingas naujų technologijų atsiradimas, kurios sukėlė naują pavojų asmenų privatumui.

Istorinis metodas leis suprasti, kaip žmonės reaguoja į naujų technologijų atsiradimą ir kokį poveikį jos daro teisėkūrai bei teismų veiklai. *Google street view* fotografavimą viešoje erdvėje iškėlė į naują lygį, dėl to kilo natūralus žmonių bei priežiūros institucijų nepasitikėjimas vykdoma veikla.

Lyginamasis metodas bus naudojamas apžvelgiant skirtingą asmeninių neturtinių teisių reglamentavimą Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Europoje, tokiu būdu nustatant skirtingas problemas, su kuriomis *Google* susidūrė vykdant *Google street view* projektą skirtinguose žemynuose. Šis metodas leis atskleisti esminius skirtumus tarp JAV ir Europos požiūrio į laisvės bei privatumo teisę ir valdžios galimybę reguliuoti verslo subjektų veiksmus.

Jungtinės Amerikos Valstijos buvo pasirinktos dėl to, kad būtent čia prasidėjo *Street view* projektas. Europa, o tiksliau, Europos Sąjunga, yra reikšminga dėl savo labai griežto požiūrio į nagrinėjamų neturtinių teisių apsaugą. Būtent Europoje *Street view* projektas susidūrė su aršiausia kritika ir buvo priverstas taikyti daugiau priemonių, siekiant užtikrinti nuotraukose užfiksuotų žmonių ir netgi jų turto apsaugą.

Google street view pasauliui buvo pristatyta tik 2007 m., todėl egzistuoja ribotas nagrinėjamai temai aktualių šaltinių pasirinkimas. Šio darbo pagrindą sudarys Lietuvos, Europos bei Jungtinių Amerikos Valstijų asmeninių neturtinių teisių srityje taikomi teisės norminiai aktai bei kompetentingų institucijų parengtos rekomendacijos dėl *Street view* projekto vykdymo. Darbe taip pat bus remiamasi teisės bei kitų sričių moksliniais straipsniais.

2. Asmeninių neturtinių teisių evoliucija

Poreikis apsaugoti savo asmenines neturtines teises atsirado kartu su organizuota bendruomene. Dvylikoje lentelių galima buvo rasti teisės normų, kurios draudė ir žodinių kito asmens įžeidimą, ir rašytinį šmeižtą. Pretorių ediktai leido imtis atsakomųjų veiksmų prieš asmenį, kuris apie skleidė apie kitą informaciją, prieštaraujančią gerai moralei. Baudžiamas buvo ne tik šmeižtas, išsakytas kitam asmeniui tiesiogiai, bet taip ir už akių, jeigu gerai moralei prieštaraujanti informacija buvo išsakyta viešai. Tokia informacija galėjo būti įvairi: rašytinis šmeižtas, nepadorus kreipimasis į moterį, ir taip toliau. Už tokį elgesį buvo skiriama tam tikra piniginė bauda. Vėlesnės bausmės buvo ne tik piniginės, pavyzdžiui Romos imperijos laikais bausmė už šmeižtą buvo negalėjimas sudaryti testamentą ar būti jo sudarymo liudytoju.

Viduramžiais tarp aukštuomenės išplito dar vienas populiarus būdas apginti savo reputaciją – dvikovas. Jos ilgai buvo laikomos vieninteliu garbingu būdu išspręsti kilusius ginčus. Dvikovą sukelti galėjo menkiausias įžeidimas, šmeižtas ar netgi paskalos. Buvo sudaromi dvikovų kodeksai, kuriuose buvo numatytos taisyklės, kuriomis reikėjo vadovautis prieš ir po dvikovos. Taisyklės apėmė derybas, kuriomis galima buvo išspęsti kilusį ginčą ir pasiekti taikų susitarimą be dvikovos. Kiekvienas dvikovos dalyvis turėjo savo sekundantą, kuris atliko tarpininko vaidmenį.

Vėliau dvikovas uždraudė ne tik teisė, bet ir bažnyčia, tačiau jos vykdavo ir toliau, nes nebuvo kito tinkamo kilusių ginčų sprendimo būdo. Asmeniui, dvikovoje nužudžiusiam savo priešininką, grėسė baudžiamoji atsakomybė, tačiau šis faktas neatbaidydavo dvikovų dalyvių, kadangi prisiekusieji tokiais atvejais retai nuteisdavo kaltąjį asmenį.

Kitas būdas apginti savo pažeistas teises buvo bylinėjimasis teisme, tačiau šis būdas dar ilgai buvo laikomas neefektyviu ir skirtu tik bailiams – apginti savo reputaciją tarp kitų visuomenės narių galima buvo tik dalyvaujant dvikovoje. Taip pat buvo laikomasi nuomonės, kad joks teisminis procesas nesugebės atlyginti visos žalos, kurią atlygindavo dvikova, kuri sutaikydavo priešininkus, atkurdavo abipusį pasitikėjimą ir „išvalydavo“ įžeidimo dėmes.¹ Socialinių įvykių apžvalgininkas E. L. Godkin buvo išreiškęs nuomonę, kad teismai niekada nebus veiksminga priemone siekiant apginti asmens reputaciją, nes

¹ Parker, David Parker „Law, Honor, and Impunity in Spanish America: The Debate over Dueling, 1870–1920.“ Law and History Review 19.2, 2001.

nukentėjusysis, siekdamas žalos atlyginimo dėl pažeistos teisės į asmeninio gyvenimo privatumą, viešo teismo proceso metu pritrauktų dar daugiau visuomenės dėmesio.²

Vis dėlto XIX a. pabaigoje teisminis procesas įsitvirtino kaip pagrindinė priemonė apginti savo neturtines teises. Tam didelę įtaką turėjo besikeičiantys socialiniai papročiai ir sparti technologinė bei ekonominė pažanga. Taip pat keitėsi asmens reputacijos supratimas: tai nebebuvo vien tik plačiai suprantamas geras džentelmeno vardas, reputacija įgavo ekonominę reikšmę – asmeniui buvo svarbu, kad jo turima reputacija nesutrukdytų sėkmingai įsidarbinti ir keltų pasitikėjimą verslo partneriams bei klientams. Todėl vis mažiau įžeidimų sukeldavo pasipiktinimą bei žalos atlyginimo troškimą.

Šio darbo temos istoriniam kontekstui reikšminga XIX a. pabaiga, kai suklestėjo bulvarinė spauda ir jai talkinantys technologijos išradimai – nešiojamieji fotoaparatai. Pigios bulvarinės spaudos prieinamumas lėmė, kad gandai ir paskalos išplisdavo daug toliau už jų adresatų bendruomenės. Priešingai negu rimtieji dienraščiai, bulvarinės spaudos atstovai tarpusavyje konkuravo spausdindami sensacingas, asmeninio gyvenimo detales viešinančias istorijas. Viena pirmųjų milžiniško spaudos dėmesio sulaukusių istorijų – 1875 m. pastoriaus Henry Ward Beecher teismo procesas dėl neištikimybės. Kai kurie laikraščiai netgi spausdino kasdieninius teismo proceso nuorašus, o apie teismo verdiktą galima buvo perskaityti jau po keturiolikos minučių nuo jo paskelbimo teismo salėje.³

Dar vienas esminis įvykis – tai naujojo nešiojamojo fotoaparato išradimas. Jį 1884 m. visuomenei pristatė kompanija Eastman Kodak. Fotografija egzistavo nuo XIX a. pradžios, tačiau foto kameros buvo brangios, sunkios, jų eksploatacija reikalavo ypatingų žinių, fotografuojami asmenys turėjo ilgai pozuoti. Naujas išradimas leido daryti momentines nuotraukas, aparatas buvo lengvas ir, kaip skelbė reklama, jį galėjo naudoti kiekvienas be jokių instrukcijų. 1890 m. E. L. Godkin nuogaštavo, kad naujas išradimas kelia rimtą grėsmę privatumui. Jis teisingai pastebėjo, kad popieriuje išspausdintos ir lengvai prieinamos paskalos žeidžia daug labiau, negu apkalbos žodžiu. Gandai, paskalos tapo ne tik priemone patenkinti smalsumą apie kitų žmonių asmeninį gyvenimą – jie tapo verslu.

Šie pokyčiai lėmė vieno iš žinomiausių teisės mokslinių straipsnių atsiradimą. 1890 m. *Harvard Law Review* mokslo žurnale išspausdintas straipsnis „Teisė į privatumą“ („*The Right to Privacy*“), kuriame advokatai Samuel Warren ir Louis Brandeis išreiškė

² Smith, Robert Ellis „Ben Franklin’s Web Site: Privacy and Curiosity from Plymouth Rock to the Internet“ *Privacy Journal* (2004)

³ Solove, Daniel J. „The Future of Reputation: Gossip, Rumor, and Privacy on the Internet“ Yale University Press, London, (2007)

susirūpinimą bulvarine spauda ir naujaisiais technologijų pasiekimais, kurie kėsinosi į žmonių privatumą. Advokatams labiausiai nerimą kėlė naujasis Kodak firmos išradimas. Nors tuo metu nešiojamieji fotoaparatai vis dar buvo naujiena ir nebuvo plačiai naudojami, tačiau S. Warren ir L. Brandeis teisingai suvokė tokio išradimo panaudojimo potencialą jau tada sensacijų besivaikančioje spaudoje ir žalą, kokią jis gali padaryti.

Jie pastebėjo, kad pasikėsinimas į asmens privatumą gali sukelti „psichologinį skausmą ir sielvartą“ bei „žalą jausmams“. XIX a. pabaigoje nebuvo tinkamos tokio pobūdžio žalos apsaugos, bet šis straipsnis paskatino rimtas diskusijas dėl teisių į privatumą išplėtimo.

Advokatai savo argumentus rėmė tuo metu jau egzistavusiais teisės precedentais. Jie pastebėjo, kad įstatymai gina teisę į susirašinėjimo slaptumą, saugo komercines paslaptis, numato žalos atlyginimą už šmeižtą ir kitus su asmens privatumu susijusius atvejus. S. Warren ir L. Brandeis priėjo išvadą, kad visos šios teismų ginamos teisės yra tik platesnės teisės – teisės „būti paliktam ramybėje“ – dalys.

S. Warren ir L. Brandeis straipsnis laikomas vienu įtakingiausių straipsnių bendrosios teisės istorijoje. Jis padėjo pamatą Jungtinių Amerikos Valstijų privatumo teisės reglamentavimui, tačiau advokatų iškelta privatumo apsaugos idėja iki šiol nėra inkorporuota į JAV teisę. „Teisėje į privatumą“ dėmesys buvo sutelktas ties visuomenės narių apsauga nuo spaudos. Tokią apsaugą turėjo užtikrinti paprotinė teisė bei deliktų teisė, straipsnyje nėra minima JAV Konstitucija. Toks privatumo teisės suvokimas Jungtinėse Amerikos Valstijose egzistuoja iki šiol: daugumoje šiame darbe aptartų teisės aktų, reglamentuojančių asmeninės informacijos slaptumą, teisė į privatumą atsiranda daugiau kaip šalutinis kitos teisės saugomos vertybės produktas.

Šiuolaikinės privatumo koncepcijos pradininkai Warren ir Brandeis savo garsiajame straipsnyje privatumo, kaip savarankiškos teisės, egzistavimą pagrindė įrodymais, išvestais iš Anglijos teismų sprendimų, tačiau šioje šalyje teisė į privatumą iki šiol nėra pripažįstama savarankiška teise. Didžiosios Britanijos parlamentas nesiryžo priimti atskiro įstatymo, reguliuojančio privataus gyvenimo apsaugą, o teismai, vadovaudamiesi parlamento suvereniteto doktrina, teisės į privatumą nepripažino savarankiška teise. Ryšium su tuo ši teisė gali būti ginama tik pareiškiant ieškinius kitais pagrindais (pavyzdžiui, dėl konfidencialumo pareigos pažeidimo, neteisėto patekimo į privačią teritoriją ir t.t.).⁴

⁴ Lankauskas, Mindaugas „Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“, Teisės problemos Nr. 2 (56), 2007.

Atkreiptinas dėmesys, jog įvairiuose šaltiniuose sąvokos „teisė į privatumą“ („*right of privacy*“ arba „*right to privacy*“), „teisė į privataus gyvenimo gerbimą“ („*right to respect for private life*“) ar „teisė į privatų gyvenimą“ („*right to private life*“) dažnai vartojamos kaip sinonimai, todėl kyla šiokia tokia terminologijos painiava. Šiame darbe dažniausiai bus vartojama sąvoka „teisė į privatumą“. Ši sąvoka pasirinkta dėl to, kad ji yra plačiausia ir geriausiai atspindi apsaugą, kuri gali būti taikoma *Street View* projekto kontekste. Jungtinių Amerikos Valstijų kontekste bendresnės sąvokos naudojimas suteikia papildomo aiškumo nagrinėjant skirtingų valstijų teisės šaltinius. Platesnė sąvoka taip pat leidžia lyginti labai skirtingą Jungtinių Amerikos Valstijų bei Europos Sąjungos neturtinių teisių apsaugą.

Tam tikrose šio darbo dalyse bus aptartos ir atskiros teisės, kaip, pavyzdžiui, teisė į savo atvaizdą, teisė į asmens duomenų apsaugą. Tačiau dažniausiai platesnė sąvoka „teisė į privatumą“ apims daugelį siauresnių teisių.

Prieš įžengiant į skaitmeninę erą, asmeniui, norinčiam sunaikinti nepageidaujamas nuotraukas, reikėjo gauti ir sunaikinti negatyvą. Šiandien negatyvo reikšmė nebeegzistuoja: tiksli nuotraukos kopija gali būti atgaminta iš bet kurios kitos kopijos šimtus kartų per kelias sekundes. Internete patalpintos nuotraukos iš esmės nebeįmanoma susigrąžinti: išėmus ją iš internetinio tinklalapio, ji egzistuos paieškos sistemų (pvz. *Google*) viešai prieinamose atsarginėse tinklalapių kopijose, be to, niekas negali būti tikras, ar kitas asmuo jau neišsaugojo jos savo asmeniniame kompiuteryje. Taip pat nuolat kuriami nauji projektai, kurių tikslas – archyvuoti praeities informaciją ir suteikti visuomenei prie jos laisvą prieigą. Tokie projektai įrodo, kad iš esmės kiekviena informacija, kažkada patalpinta internete, niekur nedingsta ir ateityje gali vėl iškilti į paviršių. Todėl reikia ypatingai saugoti „jautrią“ informaciją, tokią kaip asmenų atvaizdai, asmeniniai duomenys.

Modernioje visuomenėje fotografavimas viešojo vietoje nėra naujiena. Beveik kiekvienoje parduotuvėje įmontuotos stebėjimo kameros, artimiausiu metu jos bus ir visuose viešojo transporto priemonėse. Kasdien padaroma milijonus nuotraukų asmeniniams poreikiams, niekas negali būti garantuotas, kad neatsidurs kažkieno mobiliojo telefono kamera padarytoje momentinėje nuotraukoje gatvėje ar bet kurioje kitoje vietoje. Visuotinį stebėjimo bei fotografavimo kamerų buvimą priimame kaip neatsiejamą technologinės pažangos pasekmę. Tikime, kad kameros garantuoja mūsų saugumą, apiplėšimo atveju padės sugauti ir nubausti vagį. Tikime, kad vaizdo įrašai nebus panaudoti ne pagal paskirtį ir vėliau bus ištrinti. Taigi, mums yra svarbu, kad

šiuolaikinėmis technologijoms tarnauti mums, bet nepažeistų mūsų teisių ir nesukeltų žalos.

3. *Google Street View* projekto pristatymas

Google Street View projektas pasauliui buvo pristatytas 2007 m. gegužės 27 d. Kalifornijoje, konferencijos „*Where 2.0*“ metu. Panoraminų (360°) nuotraukų peržiūra internete nebuvo naujovė, tačiau šis projektas ypatingo dėmesio susilaukė dėl savo ambicingų planų internete talpinti ne tik pavienes atskirų vietovių nuotraukas, tačiau fotografuoti ištisas miestų gatves, taip sudarant virtualų žemėlapi. Paslauga yra lengvai prieinama, norint peržiūrėti panoramines nuotraukas, užtenka turėti kompiuterį, prijungtą prie interneto. Lankytojai turi išsirinkti vietovę, priartinti vaizdą ir ant pasirinktos vietos „užtempti“ žmogaus piktogramą. Tada programa parodo, ar šioje vietovėje prieinami *Street View* vaizdai ar tik atskiros nuotraukos.

2012 m. pradžioje *Google Street View* labiausiai yra išplėtotas Jungtinėse Amerikos Valstijose, paslauga taip pat yra prieinama Kanadoje, Meksikoje, Brazilijoje, Čilėje, Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, Šveicarijoje, Portugalijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Beneliukso šalyse, Vokietijoje, Italijoje, Kroatijoje, Graikijoje, Skandinavijos šalyse, Čekijoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, Maskvoje ir jos apylinkėse, Pietų Afrikos Respublikoje, Bagdade, Indijoje, Tailande, Singapūre, Honkonge, Taivane, Japonijoje, Pietų Korėjoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje.

Pagrindinė fotografavimo priemonė – automobiliai su ant stogo įtvirtinta specialia fotokamera, kuri fiksuoja vaizdą aplinkui, tačiau plečiant projektą atsiranda vis daugiau naudojamų transporto priemonių. Parkuose, takuose, universitetų miestelių teritorijose ir kituose vietose, kur draudžiamas automobilių eismas, naudojami specialiai pritaikyti triračiai dviračiai. Muziejų vidaus ekspozicijas fotografuojama kameromis, pritvirtinamomis ant specialių vežimėlių. Antarktidos nuotraukos buvo padarytos fotokamera, laikant rankose, o Amazonės upės fotografavimas vyksta nuo laivo denio.

Google Street View sukėlė daug diskusijų dėl tokio projekto naudų ir poreikio, tačiau reikia pripažinti, kad technologijoms vystantis žaibiškais greičiais, tokio projekto atsiradimas buvo tik laiko klausimas. *Google*, prieš kelerius metus pasauliui pristatiusi *Google Earth*, programą, leidžiančią peržiūrėti palydovų darytas žemės nuotraukas, buvo realiausia kandidate pristatyti ir gatvių lygio nuotraukas. Pagrindinis *Google* kompanijos tiekiamų paslaugų patrauklumas – patogus valdymas ir galimybė jomis naudotis nemokamai.

Google yra vienas labiausiai atpažįstamų prekių ženklų visame pasaulyje, tai jau seniai nebėra tik internetinės paieškos įrankis. Šiandien *Google* siūlo daugybę kitų paslaugų: elektroninio pašto, vertimo, nuotraukų peržiūros bei jų saugojimo, dokumentų

kūrimo ir saugojimo, socialinio tinklo ir kitas. Iš viso *Google* šiuo metu siūlo apie šešiasdešimt įvairaus pobūdžio paslaugų.

Kompanija nuo pat projekto pradžios pabrėžė, kad šia paslauga nesikėsinama į žmonių privatumą, nes visos nuotraukos padarytos viešojoje erdvėje, todėl *Google Street View* esančios nuotraukos niekuo nesiskiria nuo to, ką asmuo gali pamatyti ir nufotografuoti eidamas gatve. Vadovaujamosi principu, kad fotografuojama tik vieša erdvė „iki namų tvoros“, t.y. privačios erdvės pradžios.

Antras *Google* argumentas, ginantis jų poziciją, yra tai, kad nuotraukos, talpinamos internete, nėra gyva vaizdo transliacija – prieš pasirodydamos *Street View*, nuotraukos yra apdorojamos, „suliejami“ žmonių veidai ir automobilių registracijos numeriai, iš nuotraukų pašalinami tam tikri kiti objektai, todėl nuo fotografavimo momento iki nuotraukos pasirodymo internete praeina tam tikras laikas – keli mėnesiai ar netgi metai. Šis faktas yra svarbus siekiant atremti argumentą, jog šis projektas skatina nusikalstamumą.

Jeigu vis dėlto kas nors turės priekaištų dėl tam tikrų atskirų nuotraukų, sukurtas patogus būdas nusiųsti prašymą ištrinti ar „sulieti“ pageidaujamus vaizdus. *Google* įsipareigoja kuo greičiau prašymus apsvarstyti (tačiau pasilieka teisę jų netenkinti). Šia galimybe ypatingai dažnai pasinaudojo Vokietijos gyventojai, kurie siuntė prašymus ištrinti jų gyvenamuosius namus, argumentuodami tuo, kad nedavė jokio sutikimo fotografuoti jų nuosavybę. Iki nuotraukų paskelbimo *Google* sulaukė 244 237 tokius prašymus, vėliau šis skaičius dar didėjo – Vokietijos informacijos apsaugos institucijų duomenimis, šiuo metu „sulietų“ namų ūkių skaičius gali siekti milijoną vienetų. Vokietijos gyventojų pasipriešinimas lėmė fotografavimo darbų sustabdymą, o 2011 m. balandžio mėnesį buvo pranešta, kad *Google* nebetęs darbų Vokietijoje, tačiau paliks jau esančias nuotraukas. Šis kompanijos sprendimas buvo netikėtas, kadangi buvo priimtas mėnesį po Vokietijos Aukščiausiojo Teismo sprendimo, kuris išaiškino, jog *Street view* projektas nepažeidžia Vokietijos įstatymų ir gali būti tęsiamas. Vokietijos miestų gatvių vaizdai turi daugiausiai „sulietų“ vietų: jeigu buvo gautas vieno namo buto prašymas „sulieti“ jo gyvenamąją vietą, buvo „sulietas“ viso namo vaizdas. Kai kurie namai, pirmame aukšte turintys komercines patalpas, o nuo antro aukšto – gyvenamąsias patalpas, yra „sulieti“ nuo antrojo aukšto.

Interneto vartotojų reakciją dėl tokios *Street View* situacijos Vokietijoje buvo nevienodas: vieni palankiai vertino tokią privačių erdvių apsaugą, kiti teigė, kad tokiu būdu iškreipiama viso projekto esmė, miestų gatvės atrodo nepatraukliai.

Miestų gatvių patrauklumas irgi turi reikšmės kai kuriems miestams. Pastebėjusi *Google* automobilius žiemą, kai miestas atrodo purvinas, dėl sniego nesimato architektūros objektų, Vankuverio miesto valdžia paprašė kompanijos fotografavimą vykdyti kitu metų laiku, pavyzdžiui pavasarį. Tikima, kad tokio populiaraus prekės ženklą kaip *Google* internetiniame tinklalapyje esančios patrauklios miesto nuotraukos skatintų turizmą.

Ypatingą susirūpinimą visuomenėje sukėlė nuotraukos, kuriose užfiksuoti socialiai jautrios ar ypatingo saugumo reikalaujančios vietos. Prie tokių vietų galima priskirti moterų prieglaudas ar nacionalinio saugumo ir gynybos objektus. *Google* pripažino tokių objektų poreikį išlikti nematomiems, todėl išpareigojo ištrinti juos ir žmones šalia jų.

Šioje vietoje galime išvelgti vieną iš dviejų priežasčių, kurių pagrindu šalinami *Street View* vaizdai: tai nenoras būti nufotografuotiems prie tam tikrų socialiai jautrių vietų, kaip, pavyzdžiui, smurtą patyrusių moterų prieglauda, kitų įstaigų. Kita priežastimi yra nenoras būti nufotografuotam apskritai, tai susiję su aukštu savo privatumo vertinimu, siekiu asmeniškai valdyti visus savo asmeninius duomenis. Ši priežastis detaliau bus aprašyta kitose šio darbo dalyse.

Jungtinėse Amerikos Valstybėse sumaištį sukėlė nuotraukos, padarytos JAV Gynybos Departamento centrinėje būstinėje, Pentagone. 360 laipsnių panoraminės nuotraukos, kuriose aiškiai matėsi, kur stovi sargybiniai, kur išdėstyti įėjimai, kaip veikia užtvoros. Šios nuotraukos buvo skubiai pašalintos ir *Google* išpareigojo ateityje neskelbti nuotraukų, susijusių su valstybės saugumo ir gynybos objektais.

Ypatingą dėmesį derėtų atkreipti į naudojamų kamerų priartinimo galimybes. Skirtingose valstybėse naudojama skirtingos raiškos nuotraukos. Priartinus vieno miesto gatvės nuotrauką, toliau esantys objektai, tarp jų ir privačių namų langai bus išsilieję, neryškūs. Tuo tarpu kitų miestų nuotraukose, ypatingai ten, kur miesto gatvės yra labai siauros, o namai – visai šalia važiuojamosios kelio dalies, priartinimas gali leisti žvilgtelėti ir į žmonių butus.

Verta pastebėti, kad aukštos rezoliucijos nuotraukos leidžia rimtai abejoti argumentu, kad *Street View* nuotraukose įamžinta tik tai, ką galima pastebėti esant gatvėje, t.y. viešojoje vietoje. Šiuolaikinės foto kameros gali užfiksuoti vaizdą neįtikėtinu tikslumu, o galimybė priartinti vaizdą dažnai leidžia pamatyti tai, ko neįvelgtų žmogaus akis.

Vienas pirmųjų internete bei spaudoje plačiai aptartų atvejų buvo ponios M. Katlin – Casey atvejis. Moteris sunerimo, kad *Google Street View* esančioje nuotraukoje aiškiai matosi jos katinas, sėdintis ant palangės jos antrame aukšte esančiame bute. M. Katlin –

Casey iškėlė klausimą, kur yra riba tarp viešoje vietoje daromų nuotraukų ir asmeninio žmonių gyvenimo stebėjimo, kadangi nuolatinio technologijų tobulėjimo amžiuje nesunku įsivaizduoti, kad netrukus *Street View* talpinamų nuotraukų rezoliucija leis nužvelgti ne tik palangę, bet ir pamatyti gyliau bute esančius daiktus bei jo gyventojus.

Dėl šios problemos tam tikrose valstybėse buvo imtasi papildomų apsaugos priemonių. Japonijoje kamerų stulpai buvo sumažinti nuo trijų iki dviejų metrų tam, kad nebūtų fiksuojamas vaizdas už tvorų ir pro namų langus. Visos vietovės, nufotografuotos anksčiau su aukštesnėmis kameromis, buvo dar kartą nufotografuotos su žemesnėmis kameromis, o nuotraukos internete atitinkamai pakeistos naujomis.

Kai kurie interneto vartotojai M. Kaitlin – Casey atvejį vadino paranoja, tačiau jis iš esmės atskleidžia Jungtinių Amerikos Valstijų teisės spragas asmeninių neturtinių teisių srityje. Šioje valstybėje nėra išvystyta „pagrįstų privatumo lūkesčių viešoje erdvėje“ samprata ir tik tam tikrais retais atvejais teismai pripažįsta, kad asmens privatumas viešoje vietoje vis dėlto buvo pažeistas. Ponia M. Kaitlin – Casey atvejis išlygos sąlygų greičiausiai netenkintų, kadangi langas nebuvo užtrauktas užuolaida, o gyvenanti antrame aukšte moteris turėtų suprasti, kad jos buto vidaus dalis yra matoma iš lauko pusės.

Google projekto pradžioje buvo pareiškusi, kad fotografavimo darbai bus vykdomi tik viešose erdvėse, tačiau 2008 m. kompanijai buvo pateiktas ieškinys dėl fotografavimo privačioje gatvėje. Pitsburgo sutuoktinių Boring pora padavė į teismą ieškinį dėl tyčinio ir nerūpestingo įsiveržimo į asmeninę teritoriją. Pora teigė, kad *Google* jų namo nuotrauką (kurioje matosi pats namas, baseinas bei du garažai) patalpino be jų išankstinio sutikimo, kas jiems sukėlė psichologinį skausmą bei lėmė namo vertės sumažėjimą, kadangi jis buvo įsigytas dėl savo atokios padėties.

Pora prašė teismo priteisti jiems 163 000 Amerikos dolerių už turtinės žalos atlyginimą (namo vertės sumažėjimas) ir 25 000 Amerikos dolerių už neturtinės žalos atlyginimą. Teismas poros ieškinį atmetė, argumentuodamas tuo, kad sutuoktiniams nepavyko įrodyti teisinio pagrindo.

Šis ieškinys puikiai iliustruoja privatumo gynimo viešame teismo procese trūkumus: sutuoktiniai, gindami savo namų privatumą, susilaukė daugybės viešumo, jų namo nuotrauka, prieš ieškinių pateikimą buvusi sunkiau surandama, dabar tapo lengvai pasiekiamą šimtuose internetinių tinklapių ir tinklalapių. Poros sprendimas pateikti ieškinį buvo garsiai aptartas ir pasmerktas.

Google pateiktas įrankis, leidžiantis be trečiųjų asmenų įsikišimo pašalinti nepageidaujamą nuotrauką yra daug veiksmingesnis būdas apsaugoti savo ir savo namų privatumą.

3.1. Trečiųjų asmenų Google Street View nuotraukų naudojimas

Kitą *Google Street View* sukeltų problemų grupę sudaro kitų asmenų naudojamos šios programos nuotraukos. Jau pasirodžius pirmiesiems gatvių vaizdams žmonės pradėjo rinkti įdomesnius vaizdus, daryti jų kopijas ir talpinti juos į interneto tinklalapius bei tinklaraščius. Šis reiškinys dar kartą priminė apie teisių gynybai reikšmingą interneto savybę – vieną kartą patalpinus informaciją ar vaizdą internete, nebegalima būti tikram, kad nebuvo padaryta ir išsaugota šių duomenų kopija. Todėl netgi paskesnis vaizdų suliejimas arba jo išėmimas iš *Google* administruojamų puslapių neužtikrina, kad nepageidaujamas vaizdas bus atgamintas kitu būdu ar kita forma.

Internetu yra apstu įvairių projektų ar tiesiog nuotraukų rinkinių, kurių pagrindinis įrankis – *Google street view* panoraminės nuotraukos. Vieni renka gražiausių pasaulio architektūros objektų, gamtovaizdžių nuotraukas, ieškoma įdomių piešinių ant pastatų sienų. Tačiau atsiranda ir tinklaraščių, dedikuotų šokiruojantiems vaizdams: gatvės muštinės, žudinės, padorumo ribas peržengiantys vaizdai, spaudoje paprastai apsaugoti perspėjimu, kad nuotraukų turinys netinkamas nepilnamečiams. Tokios nuotraukos gali pažeisti jose užfiksuotų asmenų garbę ir orumą.

Pagrindinis *Google* argumentas ginantis nuo kritikos dėl asmens teisių pažeidimo – nuotraukos yra padarytos viešoje vietoje ir neatkreipia dėmesio į atskirus asmenis. Tačiau įvairūs internetiniuose tinklalapiuose publikuojami nuotraukų rinkiniai daro priešingą efektą – izoluoja atskirus asmenis ir atskleidžia juos asmeniniuose situacijose, kurias, jeigu kas nors ir pastebėtų, greitai pamirštų, tačiau įamžintas nuotraukose bei išplatintas įvairiuose tinklalapiuose jas pamatys milijonai interneto vartotojų. Tokiu atveju nepadės netgi Europos Sąjungos 29 darbo grupės nurodymai keisti nuotraukas kas pusmetį – ši priemonė įpareigotų tik *Google*, tačiau ne kitų tinklalapių autorius.

Tokių vaizdų naudojimas nebūtinai turi apsiriboti internetu, jie kartais netgi įgauna kitą, materialiąją, formą.

Jungtinės Karalystės menininkas Mishka Henner išleido išimtinai iš *Google street view* nuotraukų sudarytą albumą pavadinimu „*No Man's Land*“ („Niekieno žemė“). Nuotraukose pavaizduotos pakelėse stovinčios moterys, albumo tema bei autoriaus prierašas⁵ leidžia daryti išvadą, kad visos jos – prostitutės. Nuotraukų albumą galima

⁵ „Exploring the margins of our urban and rural European environment as experienced by what appear to be women soliciting sex, all captured by Google Street View cameras. Locations were sourced from online communities where men share information on the whereabouts of sex workers.“

„Europos aplinkos miestų ir kaimų ribų tyrimas iš, kaip atrodo, lytines paslaugas teikiančių moterų perspektyvos. Visi vaizdai yra padaryti Google Street View foto kameromis. Vietos yra nustatytos pagal internetinių bendruomenių, kuriuose vyrai ieško lytines paslaugas teikiančių moterų, informaciją.“

užsisakyti internetu už 56 Eurų. 2012 m. vasario mėnesį pasirodė ir antra albumo dalis – „*No Man's Land II*“ („Niekieno žemė II“).

Žmonių nuomonė dėl tokio meno išsiskiria. Vieni teigia, kad tai puikus šiuolaikinio meno pavyzdys, kiti abejoja tokio projekto nauda visuomenei bei mano, kad autoriai gresia ieškiniai dėl šmeižto, kadangi ne visose nuotraukose įamžintos moterys yra prostitutės, o nepaisant veidų suliejimo funkcijos daugelį jų galima atpažinti.

2011 m. *World Press Photo* apdovanojimuose garbingo paminėjimo apdovanojimą gavo Michael Wolf darbas „*A Series of Unfortunate Events*“ („Nelaimingų atsitikimų serija“). Šis įvertinimas sukėlė daug diskusijų – daugelis abejoja, kad tokias nuotraukas galima vertinti kaip dokumentinę žurnalistiką. Klausimus taip pat kelia nuotraukų autorystė – kas yra tikrasis nuotraukos autorius, Michael Wolf ar *Google*.

Pačiam laimėtojiui šio projekto autorystė abejonių nekelia, kadangi nuotraukos nėra tik kompiuterio monitoriaus ekrane esančio vaizdo išsaugojimas – Michael Wolf fotografuoja jį su fotokamera, tokiu būdu interpretuodamas virtualioje erdvėje esantį vaizdą. Ruth Eichhorn, viena žiuri narių, tokiai nuomonei linkusi pritarti. Jos teigimu, pasaulis nėra toks pat, koks buvo dešimt metų atgal, todėl atsiranda nauji būdai išsaugoti ir interpretuoti virtualioje erdvėje esančią vizualią medžiagą, dėl to Michael Wolf darbas turi būti laikomas dokumentine fotografija.

Paminėti atvejai bei kiti pavyzdžiai parodo, kad asmeninių teisių apsaugos problemos nesibaigia nei *Google* administruojamuose tinklalapiuose, nei apskritai internetinėje erdvėje. Nors *Google street view* tinklalapyje esančios nuotraukos ir neišskiria atskirų asmenų, laisvai prieinami vaizdai sudaro galimybę kitiems pasinaudoti jais tikslais, nesuderinamais su asmeninių neturtinių teisių apsauga. Šioje vietoje atsiskleidžia vėliau šiame darbe detaliau nagrinėjamos savireguliacijos problema – *Google* internetiniame puslapyje yra numatytos aiškios taisyklės, kokiais būdais galima naudoti *Street View* vaizdus, netgi yra pateikti patogus įrankis⁶, kurio pagalba galima šias taisykles sužinoti, tačiau vis tiek internetinėje erdvėje yra apstu su *Google* privatumo politika nesuderinamų vaizdų.

Google internetiniame puslapyje yra numatyta, kokiais būdais žmonės gali naudoti *Street View* nuotraukas. Visi yra laisvi savo internetiniame puslapyje ar tinklaraštyje naudoti nuorodą į tam tikrą *Street View* vaizdą bei atspausdinti patinkančią nuotrauką asmeniniam naudojimui. Taip pat leidžiama naudotis *Google* pateikta aplikacijų programavimo sąsaja. Absolutus draudimas yra numatytas spausdintų *Street View* nuotraukų kopijų platinimui bei video filmavimui. Toks draudimas yra būtinas, kad

⁶ <http://support.google.com/maps/bin/static.py?hl=en&ts=1342531&page=ts.cs>

kompanija galėtų laikytis savo privatumo apsaugos įsipareigojimų: jeigu būtų gautas ir patenkintas asmens prašymas ištrinti tam tikrą vaizdą iš *Street view* programos, *Google* galėtų tai padaryti tik turėdama priėjimą prie visų kopijų. Nuorodų bei aplikacijų programavimo sąsajos naudojimas leidžia greitai pasiekti ir pakeisti visas senas nuotraukos kopijas, ko neįmanoma padaryti, jeigu buvo išplatintos fizinės nuotraukos kopijos bei sukurti ir išplatinti vaizdo įrašai.

Tačiau sprendžiant iš nemažėjančio *Street View* vaizdų rinkinių skaičiaus internetiniuose tinklalapiuose ir tokių atvejų, kaip *Street View* surinktų vaizdų antros albumo dalies platinimas, galima daryti išvadą, kad *Google* nesiseka įgyvendinti įsipareigojimų savo vartotojams.

3.2. *Google Street View* belaidžiu ryšiu perduodamos informacijos rinkimas

Street View projekto įgyvendinimo metu *Google* turėjo problemų ne tik su vaizdų fiksavimu. Pačioje projekto pradžioje pasirodė pranešimai, kad pravažiuojantys *Google* automobiliai surenka informaciją iš slaptažodžiu neapsaugotų belaidžio ryšio įrenginių. Vokietijos valdžios organams pareikalavus atlikti *Google Street View* auditą, kompanija šią žinią patvirtino ir viešai atsiprašė dėl tokio savo aplaidumo: buvo ketinama surinkti tik viešą informaciją, bet dėl kodo klaidos *Google street view* automobilių kompiuterinėje sistemoje informacija buvo renkama iš visų belaidžio ryšio įrenginių, esančių šių automobilių važiavimo zonoje.

Dėl nuolatinio automobilių judėjimo bei įrenginių kanalų keitimo, *Google* surinko tik vartotojų belaidžiu ryšiu perduodamos informacijos fragmentus, todėl didesnės žalos vartotojams nebuvo padaryta, tačiau šis incidentas įrodė, kokia pažeidžiama yra slaptažodžiu neapsaugota belaidžiu internetiniu ryšiu perduodama informacija. *Google* automobilių įrenginiai keičia dažnius penkis kartus per sekundę, tačiau belaidžio ryšio greitis siekė iki 54Mbps, todėl egzistuoja galimybė, kad per penktadalį sekundės vis dėlto buvo surinkta daugiau negu informacijos fragmentus.⁷

Daugelis interneto vartotojų buvo pasipiktinę susiklosčiusia situacija ir abejojo, kad informacija buvo surinkta dėl klaidos, tačiau techninė *Google* veiksmų analizė leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad vis dėlto asmeninė informacija kompanijos žinion pateko atsitiktinai.

⁷ Graham, Robert David „Technical details of the Street View WiFi payload controversy“ (2010) <http://erratasec.blogspot.com/2010/05/technical-details-of-street-view-wifi.html>

Pagrindinis *Street View* projekto tikslas, renkant belaidžio ryšiu perduodamą informaciją, buvo ryšio stočių pažymėjimas sudaromame vaizdų žemėlapyje. Tai yra visiškai teisėta veikla, kurią prieš *Google* vykdė daugelis mažesnių įmonių. Tam, kad būtų lengviau nustatyti tokių stočių vietą, pravartu surinkti kuo daugiau informacijos keliaujant iš vienos vietos į kitą. Sistemai nerūpi, kokia tai informacija – viešai prieinama ar asmeninė, bet neapsaugota slaptažodžiu. Pagrindinis *Google* nusižengimas buvo tai, jog kompanija išsaugojo surinktus duomenis, nors ir nebuvo jokių įrodymų, kad ši informacija buvo panaudota kokiais nors tikslais, nesuderinamais su duomenų tvarkymo taisyklėmis. Surinkta informacija buvo tokios mažos apimties, kad kyla abejonų, ar iš viso galima buvo ja kaip nors pasinaudoti.

2010 m. lapkričio mėnesį Federalinė Komunikacijų Komisija pradėjo tyrimą dėl galimų neteisėtų *Google* veiksmų. Belaidžiu ryšiu perduodamos informacijos rinkimas buvo nagrinėtas Pasiklausymo (*Wiretap Act.*) ir Komunikacijų (*Communications Act.*) įstatymų atžvilgiu. 2010 m. lapkričio mėnesį buvo pradėtas tyrimas dėl šių *Google* veiksmų. 2011 m. birželio 29 d. Silicio slėnio teisėjas nusprendė, kad ieškovų paraiška yra pagrįsta ir būtina išklausti abiejų nuomonių.

Šis teismo sprendimas suteikė teisę kiekvienam asmeniui, kurio informacija buvo neteisėtai surinkta, kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo. Verta pastebėti, kad informacija buvo renkama net trejus metus trisdešimt skirtingų valstybių, todėl tikėtina, kad *Google* sulauktų daugybės pretenzijų. 2011 m. liepos mėnesį kompanija padavė apeliaciją. Kompanija tikisi, kad teisės atmes pareiškimą, kuriuo *Google* veiksmai skundžiami kaip prieštaraujantys Pasiklausymo įstatymui. Anksčiau teisėjas jau buvo atmetęs ieškovų paraišką pagal valstijų statutus. Australijos Komunikacijų ministras Stephen Conroy šį incidentą pavadino „didžiausiu privatumo pažeidimu demokratiškame vakarų pasaulyje.“

Problemų dėl belaidžiu ryšiu perduodamos informacijos *Google* susilaukė ne tik gimtosiose Jungtinėse Amerikos Valstijose. Vartotojų informacijos saugumu buvo suabejota ir Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje, Kanadoje, taip pat kitose valstybėse. Airijos duomenų apsaugos institucija liepė ištrinti visą informaciją, kuri buvo dėl klaidos surinkta. *Google* šį įpareigojimą įvykdė per tris dienas, informacija buvo ištrinta dalyvaujant nepriklausomam ekspertui. Viso incidento metu *Google* rodė išskirtinį norą bendradarbiauti su įvairių šalių duomenų apsaugos institucijų atstovais siekiant ištaisyti susiklosčiusią situaciją.

Google Street View veikla Jungtinėje Karalystėje susidomėjo Informacijos Komisionieriaus Biuras (*Information Commissioner's Office*), kuris atliko *Google* auditą.

Paaikėjo, kad *Google* pateikta Privatumo Ataskaita yra iš esmės teisinga ir įmonė ėmėsi būtinų priemonė, siekdama įgyvendinti savo Privatumo nuostatose numatytas taisykles.

Informacijos Komisionieriaus Biuras taip pat pranešė, kad *Google* pateikė svarių įrodymų, kad panašaus incidento tikimybė yra sumažinta, tačiau ne pašalinta, todėl egzistuoja galimybė, kad ateityje vėl gali būti surinkti asmeninė žmonių informacija. Komisionierius patikino, kad biuras ir toliau įdėmiai stebės *Google* veiksmus, nors įmonė ir ėmėsi naujų duomenų apsaugos veiksmų, kokiais, pavyzdžiui, yra Privatumo dizaino dokumentai, kurie užtikrins, kad kiekvienas naujas įmonės projektas bus įdėmiai analizuotas jo atitiktens privatumo reikalavimams atžvilgiu nuo pat projekto pradžios iki pažangių inžinierių mokymų duomenų privatumo apsaugos srityje.

Alma Whitten, *Google* privatumo, produkto ir gamybos direktorė, savo tinklaraštyje pranešė, kad kompanija yra patenkinta Informacijos Komisionieriaus įvertinimu ir užtikrino, kad įmonė ir toliau plėtos savo privatumo nuostatas taip, kad jos atitiktų visus poreikius.

Direktorė prižino, kad nėra vieno tobulo sprendimo, todėl kompanija toliau gerins savo produktus ir sieks, kad jie atitiktų aukštus privatumo apsaugos standartus.

Auditas apėmė privatumo nuostatų tikrinimą ir pokalbius su esminiais įmonės darbuotojais apie tai, kaip jie supranta savo darbovietės privatumo politiką.

4. *Google Street View* Jungtinėse Amerikos Valstijose

4.1. *Google Street View* taikomų teisės aktų šaltiniai

Pagrindinė priežastis, dėl kurios *Google*, sėkmingai vykdydžiusi savo naują projektą Jungtinėse Amerikos Valstijose, susidūrė su dideliu visuomenės bei valdžios pasipriešinimu Europoje, yra skirtingas asmeninių neturtinių teisių apsaugos reglamentavimas JAV ir Europoje. Tai lėmė skirtingas istorinis požiūris į šių teisių apsauga senajame ir naujajame žemyne.

Jungtinėse Amerikos Valstijose privatumo apsaugos principą iš esmės galima apibūdinti kaip „teisę būti paliktam ramybėje“ („*a right to be left alone*“). Tradiciškai susiklostė įsitikinimas, kad asmens teisė į privatų gyvenimą gali būti užtikrinta tik jeigu į jį nesikiš vyriausybė. Po 2001 m. rugsėjo 11 d. išpuolių išleisti įstatymai, siekiantys ginti žmones nuo pakartotinių teroristinių atakų, tokie kaip JAV PATRIOT įstatymas (*USA PATRIOT Act*) tik sustiprino įsitikinimą, kad vyriausybė yra pagrindinis asmens privatumo priešas, kėsintis į vieną iš svarbiausių vertybių – asmens laisvę.

Privačiam sektoriui taikomi įstatymai iš esmės tik numato, koku būdu turi būti renkami, tvarkomi privačių asmenų duomenys, yra numatytas draudimas informaciją apie savo klientus atskleisti trečiosioms šalims.⁸ Visa kita palikta įmonių savireguliacijai. Tokia sistema egzistuoja dėl Jungtinių Amerikos Valstijų pagarbos rinkai: laikomasi nuomonės, jog rinka visada yra pats efektyviausias reguliatorius.

Google jau yra nubaudusi save už savo pačios išleistų taisyklių nesilaikymą, todėl įmonės vidaus aktų analizę galima prilyginti oficialių teisės aktų apžvalgai.

Jungtinėse Amerikos Valstijose nėra universalaus įstatymo, reglamentuojančio asmenų teisę į privatumą. JAV privatumo srities teisės aktai turi tris savybes:

1. JAV privatumo teisė yra decentralizuota;
2. JAV privatumo teisė yra dinaminė;
3. JAV privatumo teisė yra įvairiapusiška.⁹

⁸ Avner Levin & Mary Jo Nicholson, *Privacy Law in the United States, the EU and Canada: The Allure of the Middle Ground*, 2 U. OTTAWA L. & TECH. J. 357, 359 (2005).

⁹ Dorothy Glancy, *Symposium on Internet Privacy: At the Intersection of Visible and Invisible Worlds: United States Privacy Law and the Internet*, 16 SANTA CLARA COMPUTER & HIGH TECH. L.J. 357, 359 (2000).

4.1.1. Decentralizacija

Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktų hierarchiją sudaro JAV Konstitucija, federaliniai įstatymais bei valstijų įstatymais ir teismų praktika. JAV yra federalinė valstybė, tai yra pagrindinė priežastis, kodėl šioje šalyje nėra tokio centralizuoto teisės taikymo privatumo teisių apsaugos srityje, kokį užtikrina 1995 m. Europos Sąjungos privatumo direktyva. Pagrindiniu šaltiniu yra federaliniai bei valstijų įstatymai.

4.1.1.1. JAV Konstitucija ir federaliniai įstatymai

JAV Konstitucijoje nėra numatyta teisė į privatumą (nors tokia teisė yra numatyta keliose valstijų konstitucijose), todėl paskesni įstatymai, numatantys privatumo apsaugą, gali būti teismuose nugincyti kaip prieštaraujantys Konstitucijai. Šiame kontekste ypatingą dėmesį derėtų skirti Pirmoje pataisoje numatytai saviraiškos laisvei, kuri yra pagrindinė teisių saugoma Jungtinių Amerikos Valstijų vertybė, kuri trukdo taikyti didesnius privatumo standartus internetinėje erdvėje.

Pirmoji pataisa interneto kontekste yra svarbi dar ir tuo, kad jis laikomas labai svarbiu įrankiu įgyvendinant teisę į saviraiškos laisvę, kadangi leidžia kiekvienam, nepaisant socialinio statuso, užimamų pareigų ar kilmės pareikšti savo nuomonę ir pasidalinti ja su pasauliu. JAV yra nepriimtina, kad kas nors reguliuotų tokią piliečių teisę, todėl visi bandymai tą padaryti susilaukia didelio visuomenės pasipriešinimo, kokio susilaukė, pavyzdžiui, 2001 m. priimtas JAV PATRIOT įstatymas (*PATRIOT Act*).

Tačiau Jungtinių Amerikos Valstijų Aukščiausiasis teismas tam tikrais atvejais yra pripažinęs teisės į privatumą viršenybę prieš teisės į saviraišką laisvę. Teismas išaiškino, kad kelios Jungtinių Amerikos Valstijų Teisių Bilio pataisų nuostatos numato tam tikras teises į privatumą. Tokių nuostatų galima rasti Pirmoje, Trečioje, Penktoje, Devintoje bei Keturioliktoje pataisoje.¹⁰ Kelios teisės, kurioms taikomas privatumo teisė, Jungtinių Valstijų Aukščiausiojo Teismo buvo pripažintos kaip kylančios tiesiogiai iš Konstitucijos. Tokiomis yra, pavyzdžiui, kariniai, nėštumo nutraukimas, prokreacija, kontracepcija, švietimas, šeimyniniai santykiai asmeninėje erdvėje.¹¹ Tokia Teismo pozicija įrodo, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose privatumo standartai taikomi tik tam tikroms siauroms asmeninėms sritimis, privatumas nėra suprantamas kaip saugotina vertybė apskritai.

¹⁰ Ibid;

¹¹ Aimee Jodoi Lum, Don't Smile, Your Image Has Just Been Recorded On a Camera-Phone: The Need for Privacy in the Public Sphere, 27 U. HAW. L. REV. 377, 387 (2005).

Tačiau verta pastebėti, kad šios pataisos yra skirtos apsaugoti asmenį nuo vyriausybės, bet ne nuo privataus sektoriaus kėsimosi į jo privatų gyvenimą nuosavoje gyvenamoje erdvėje. Todėl *Google Street View* veiksmų negalima būtų skusti kaip prieštaraujančių Konstitucijai, jeigu nebūtų nustatyta, kad skundžiamuose veiksmuose dalyvavo ir šalies ar valstijų vyriausybė.

JAV teisės aktų apžvalga leidžia daryti išvadą, kad privatumo apsauga yra daugiau skirta apsaugoti asmens laisvę, o ne orumą. Privatumo įstatymas (*Privacy Act*), Privatumo apsaugos įstatymas (*Privacy Protection Act*), Vairuotojo privatumo apsaugos įstatymas (*Driver's Privacy Protection Act*), Teisės į finansinį slaptumą įstatymas (*Right to Financial Privacy Act*) yra skirti apsaugoti asmeninę informaciją nuo jos perdavimo į vyriausybės žinion arba ją apsaugoti nuo valdžios piktnaudžiavimo.

Federaliniai įstatymai nėra universalūs, kiekvienas yra adresuotas tam tikriems specifiniams sektoriams, pvz. telekomunikacijų, bankų, sveikatos priežiūros įstaigų. Nė vienas federalinis įstatymas nėra skirtas reguliuoti veiklos, kuria užsiima *Google* projekte *Street View*, t.y. viešose vietose padarytų nuotraukų publikavimas internete.¹²

Privatus sektorius Jungtinėse Amerikos Valstijose yra paliktas savireguliacijai. Toks sprendimą lėmė požiūris, kad verslo subjektai, veikdami kartu su įvairiomis vartotojų teises ginančiomis organizacijomis, galės tinkamai pasirūpinti vartotojų teisių apsauga ir padarys tai net geriau už valstybines institucijas. Įmonės yra skatinamos priimti elgesio kodeksus, kurie detalčiai nustato įmonių veiklos principus, įtvirtina tam tikrus įsipareigojimus. Savireguliacija veikia ir gali būti pateisinama todėl, kad įmonių savanoriškai priimti elgesio kodeksai nėra tik pasižadėjimai – jeigu įmonė sulaužo savo pačios nustatytas taisykles, jai gali būti skirta bauda už sąžiningos verslo praktikos pažeidimą.

2012 m. sausio mėnesį *Google* įrodė, kad laikosi savo duoto žodžio. Kompanijai teko nubausti pačią save už tai, kad nesilaikė savo sukurtų reklamavimosi internete taisyklių. Taip nutiko dėl to, kad kompanija nesusišnekėjo su agentūromis, atsakingomis už interneto naršyklės *Chrome* reklamą. Agentūros kai kuriems tinklaraštininkams sumokėjo už tai, kad jie parašytų straipsnius apie *Chrome* naršyklę ir juose įdėtų nuorodą, kad skaitytojais galėtų ją atsisiųsti. Tačiau *Google* paieškos sistemos taisyklės tokią reklamos formą draudžia, nes aktyvios nuorodos į tinklalapį turi reikšmės paieškos sistemai nusprendžiant, kurią nuorodą iškelti aukščiau už kitas ieškant specifinių raktažodžių. Naudojant „apmokėtas nuorodas“ paieškos sistema negali pateikti objektyvių

¹² Avner Levin & Mary Jo Nicholson, *Privacy Law in the United States, the EU and Canada: The Allure of the Middle Ground*, 2 U. OTTAWA L. & TECH. J. 357, 359 (2005);

rezultatų. *Google* paskelbė mažiausiai 60 dienų sumažinusi savo naršyklės reitingą, kuris lemia tinklalapio poziciją paieškos rezultatuose.

Tačiau tokia sistema ne visada yra tinkamas būdas užtikrinti teisių apsaugą. Privatus sektorius, priešingai negu viešas, visų pirma siekia pelno, todėl priimant naujas elgesio taisykles visada bus atsižvelgiama į ekonominį pelną. Savireguliacija neužtikrina pakankamų priemonių įmonių kontrolei, vykdymo užtikrinimui bei dėl teisių pažeidimo kylančios žalos tinkamo atlyginimo.

Google atveju įmonei taikoma pakankama kontrolė, kadangi tokios didelės kompanijos veiksmai yra nuolat stebimi jos didelio būrio vartotojų bei viso pasaulio šalių oficialių institucijų – teikiamos rekomendacijos dėl galimų teisės pažeidimų. Tačiau galima abejoti dėl *Google* išsipareigojimų vykdymo užtikrinimo: kompanija leidžia pranešti apie vaizdą, kurį pageidaujama pašalinti, bet toks pranešimas papildomai turi būti peržiūrėtas *Google* darbuotojų bei pasilieka teisę prašymo netenkinti, kadangi oficiali *Google* pozicija *Street View* atžvilgiu teigia, kad visos nuotraukos padarytos viešojoje erdvėje, todėl *Street View* esančios nuotraukos niekuo nesiskiria nuo to, ką asmuo gali pamatyti ir nufotografuoti eidamas gatve. Pagrindinis *Google* išsipareigojimo savo vartotojams principas – „nedaryti blogo“ („*Don't be evil*“), todėl įmonė iš esmės yra suinteresuota patenkinti savo vartotojų prašymus, tačiau gali būti pasiekta riba, kada ekonominis interesas bus svarbesnis negu įmonės reputacija.

Kompanijos požiūris į *Street View* iš esmės atitinka Jungtinių Amerikos Valstijų teismų praktiką. Teismai nustato, kad nuotraukų, padarytų viešoje vietoje, paviešinimas negali būti laikomas kėsiniūsi į asmeninio gyvenimo privatumą, kadangi viešose vietose visuomenei prieinami vaizdai negali tikėtis būti laikomi privačiais. Asmuo, išeinantis į viešumą, atsisako tam tikrų savo teisių į privatumą.¹³

Tam tikrais retais atvejais ši taisyklė gali būti teismo nugincijama. Fotografija, įamžinanti tam tikrą viešoje vietoje įvykusi incidentą, negali būti tapatinama su technologijos priemonėmis neužfiksuotu įvykiu, kurį matė liudininkai. Tokiu atveju įmanomas tik situacijos perpasakojimas, kas nėra taip pat veiksminga, kaip nuotraukos pateikimas kaip įrodymas. Skaitmeninė fotografija nėra tik paprastas aplinkos stebėjimas, kokį vykdo viešoje vietoje esantys asmenys. Tai permanentinis įsibrovimo į asmens privatumą įrašas, leidžiantis jį platinti neribotai auditorijai, kuria yra visi interneto vartotojai.¹⁴ Šokiruojantys, intriguojantys *Google Street View* vaizdai greitai plinta

¹³ Andrew Jay McClurg, *Bringing Privacy Law Out of the Closet: A Tort Theory of Liability For Intrusions in Public Places*, 73 N.C. L. (1995).

¹⁴ Burton, Kelley J. (2005) Submission to the Standing Committee of Attorneys General, *Unauthorised Photographs on the Internet and Ancillary Privacy Issues*. cituoja Lance Rothenberg (1999-2000) 'Re-

„virusiniu“ („*viral*“) būdu elektroniniu paštu, socialinių tinklų, nuorodų pagalba. Tokios nuotraukos jau nebeįmanoma ištrinti, jos pakeisti ar sustabdyti.

4.1.1.2 Teismų praktika

Jungtinėse Amerikos Valstijose teisės į privatumą idėja yra pagrįsta jau minėtu S. Warren ir L. Brandeis straipsniu „Teisė į privatumą“. Galimybė tokią teisę inkorporuoti į šalies įstatymus buvo plačiai aptarta teisinėje visuomenėje, tačiau tik 1960 m. Kalifornijos Berkeley universiteto teisės mokyklos dekanas William L. Prosser įvardijo konkrečius pagrindus, kurių buvimas leistų taikyti privatumo apsaugos standartus.

1960 m. Kalifornijos teisės apžvalgoje buvo išspausdintas W. L. Prosser straipsnis „Privatumas“ („*Privacy*“)¹⁵, kuriame autorius savo nuomonę dėl privatumo teisės taikymo rėmė ilgametės deliktų teismų praktikos apžvalga. Autorius pastebėjo, kad privatumo teisė susideda iš keturių skirtingų ieškovo interesų, kurie iš esmės tarpusavyje neturi nieko bendro, tačiau pažeidžia ieškovo teisę „būti paliktam ramybėje“. Tokiais keturiais deliktais yra:

- 1) ieškovo ramybės sutrikdymas arba įsikišimas į jo privačius reikalus;
- 2) „nepatogių“ privačių faktų apie ieškovą atskleidimas;
- 3) viešumas, kuris ieškovą visuomenės akivaizdoje parodo „blogoje šviesoje“;
- 4) atsakovo pasinaudojimas ieškovo vardu ar atvaizdu savo naudai.

W. L. Prosserio numatytos kategorijos sulaukė didelio pritarimo ir buvo įtrauktos į Antrąjį deliktų sąvadą („*Restatement of Torts, Second*“)¹⁶ kaip pavyzdinis deliktų sprendimo modelis. Mažiausiai dvidešimt aštuonios valstijos kuria nors forma priėmė vieną ar daugiau W. L. Prosserio pasiūlytų deliktų ir kiekviena valstija statuto ar precedento forma pripažino asmens teisę į žalos atlyginimą dėl teisės į privatumą pažeidimo.¹⁷

Vis dėlto šie deliktai nesulaukė pasisekimo teismuose. Tokią situaciją galima paaiškinti JAV teisėjų nepasitikėjimu privatumo teisės institutu bei pagarba Pirmosios pataisos saugomai saviraiškos laisvei.

Deliktai „nepatogių“ privačių faktų apie ieškovą atskleidimas ir atsakovo pasinaudojimas ieškovo vardu ar atvaizdu savo naudai kai kuriose Europos valstybėse,

thinking Privacy: Peeping Toms, Vido Voyeurs, and the Failure of Criminal Law to Recognise a Reasonable Expectation of Privacy in the Public Space' 49 *American University Law Review* 1127 at 1157.

¹⁵ Prosser W.L. *Privacy* // *California Law Review*. Vol. 48. August, 1960.

¹⁶ Antrasis deliktų sąvadas („*Restatement of Torts, Second*“) (1977).

¹⁷ Andrew Jay McClurg, *Bringing Privacy Law Out of the Closet: A Tort Theory of Liability For Intrusions in Public Places*, 73 N.C. L. (1995).

pavyzdžiui Ispanijoje, galėtų būti taikomi kartu, tačiau Jungtinėse Amerikos Valstybėse atsakovo pasinaudojimas ieškovo vardu ar atvaizdu savo naudai turi komercinį elementą, kuris suprantamas labai siaurai – tai ne bendra pelno iš vardo ar atvaizdo panaudojimo gavimo samprata, vardas ar atvaizdas turi būti panaudoti reklamos tikslais, siekiant parduoti tam tikrą produktą ar paslaugą.¹⁸ Iš šito delikto kilo „teisė į reklamą“: teismai buvo nelinkę pripažinti, kad garsios asmenybės, pavyzdžiui, aktorės, nuotraukos publikavimas spaudoje gali pažeisti jos privatumą, nes paprastai garsios asmenybės siekia spaudos dėmesio, tačiau už savo vardo ir atvaizdo naudojimą norėtų gauti kompensaciją. Būtent todėl nuo XX a. vidurio teismai pradėjo pripažinti atlyginimą už asmens atvaizdo publikavimą komerciniais tikslais. Vėliau teismai pagal šį deliktą pradėjo pripažinti ne tik vardo bei atvaizdo panaudojimą. Byloje Carson prieš Here’s Johnny Portable Toilets¹⁹ buvo pripažinta ieškovo, populiarioje televizijos laidų vedėjo, teisė į jo žymiąją frazę, kuri yra tiesiogiai asocijuojama su jo asmeniu.

Google Street View atveju šis deliktas negali būti taikomas, kadangi asmenų nuotraukos nėra naudojamos komerciniais reklamos tikslais.

Trečiasis deliktas, tai yra viešumas, kuris ieškovą visuomenės akivaizdoje parodo „blogoje šviesoje“, Jungtinėse Amerikos Valstijose naudojamas retai, kadangi pripažįstą žalos atlyginimą už tam tikrų faktų apie asmenį atskleidimą, kurie, nors ir būdami teisingi ir nemelagingi, vis dėlto sukelia asmeniui neigiamų pasekmių ir trikdo jo reputaciją kitų žmonių akyse. JAV vyrauja įsitikinimas, kad tokio delikto pripažinimas sunkiai suderinamas su saviraiškos laisve.

Viešas asmeninių duomenų atskleidimas atsiranda tada, kai asmuo atskleidžia tam tikrą informaciją, kuri nėra skirta plačiajai visuomenei ir kurios atskleidimas vidutiniam asmeniui būtų įžeidimu. Priešingai negu šmeižtas, tiesa nėra pasiteisinimu pažeisti privatumą. Viešas asmeninių duomenų atskleidimas apima asmeninių duomenų, kurie yra mažai žinomi, asmeniniai duomenys, nevieši ir neverti nušviesti spaudoje, publikavimą ir skleidimą.

Įdomiu kriterijumi yra tam tikros informacijos vertė spaudoje (*newsworthy*). 1998 m. Kalifornijos Aukščiausiasis teismas byloje Shulman prieš Group W Productions, Inc.²⁰ sprendė klausimą, ar buvo pažeista asmens teisė į privatumą, kai į įvykio vietą atvyko televizijos žinių komanda ir filmavo visą gelbėjimo procesą. Medikai turėjo prisisegę slaptus mikrofonus, kurie leido išgirsti visą pokalbį su pacientu. Teismas nusprendė, kad

¹⁸ Prosser W.L. Privacy // California Law Review. Vol. 48. August, 1960.

¹⁹ Carson v. Here’s Johnny Portable Toilets 698 F.2d 831 6th Cir., 1983.

²⁰ Shulman v. Group W Productions, Inc 18 Cal. 4th 200, 955 P.2d, 1998.

negalima tikėtis, kad eismo įvykis nepritrauks spaudos atstovų ir tokie nelaimingi atsitikimai yra verti nušviesti spaudoje.

Vis dėlto teismas pažymėjimo, kad atsakovai pažeidė ieškovo teisę į privatumą dviem aspektais. Visų pirma, ieškovas galėjo pagrįstai tikėtis privatumo skrendant malūnsparniu į ligoninę. Antra, paslėpti mikrofonai įgarsino pokalbį su medikais, kai tokiai pokalbiui paprastai taikomos konfidencialumo garantija.

Google Street View nuotraukos daromos viešoje vietoje, o JAV teismai nėra linkę pripažinti galimybę trikdyti asmens ramybę viešoje vietoje. Viešoje vietoje taip pat negalima remtis deliktu dėl privačių faktų atskleidimą, kadangi teismuose vyrauja nuomonė, kad niekas, ką galima pastebėti viešoje erdvėje, negali būti slapta. Asmuo, palikdamas savo asmeninę privačią erdvę, konkludentiniais veiksmais atsisako tam tikrų savo teisių, tarp jų ir teisės į privatumą.

Pagal susiklosčiusią teismų praktiką, viskas, kas yra užfiksuota viešoje vietoje, gali būti vėliau viešai atskleista ir platinama, nepaisant to, kad užfiksuoti vaizdai gali įžeisti nuotraukoje ar vaizdo įrašė esančius asmenis. Tačiau Antrajame deliktų sąvade yra numatytos kelios išimtys. Visų pirma, asmens privatumas viešoje vietoje bus apsaugotas, jeigu vaizdo sekimas buvo vykdomas siekiant įbauginti, pažeminti. Ankstesnėse šio darbo dalyse jau buvo minėta, kad *Google Street View* neišskiria pavienių asmenų, projekto tikslas – fiksuoti gatvių, architektūros objektų, kelio ženklų vaizdus, todėl ši išimtis *Google Street View* programai negalėtų būti taikoma.

Antra išimtis numato, kad tam tikrais atvejais negalima preziumuoti, kad asmuo, esantis viešoje vietoje, atsisako tam tikrų savo privatumo teisių. Tokios išimties pavyzdžiu gali būti byla Y.G. prieš Žydų Šv. Louis ligoninę. Ligoninė organizavo privatą vakarą poroms, kurios susilaukė vaikų pagalbinio apvaisinimo būdu. Ieškovai buvo iš anksto užtikrinti, kad vakaras bus skirtas tik buvusiems ligoninės pacientams, viešiams vakaro svečiams bus užtikrintas konfidencialumas. Tačiau atvykus paaikškėjo, kad šiame susitikime dalyvauja ir filmavimo grupė. Ieškovų du kartus prašė duoti interviu ir jie du kartus atsisakė, motyvuodami tuo, kad nepageidauja viešumo ir likusią vakaro dalį stengėsi išvengti patekti į kameros filmavimo zoną. Nepaisant visų šių veiksmų, filmavimo grupė parodė ieškovus per žinias ir, nors neminėjo jų pavardžių, paskelbė, kad pora laukia trynukų in-vitro procedūros pagalba.

Ieškovai apie savo problemą susilaukiant vaikų buvo pranešę tik Y. G. motinai, bet po žinių susilaukė daugybės skambučių ir nepatogių klausimų, jie patyrė persekiojimą savo parapijoje ir buvo pažeminti darbe. Pora kreipėsi į teismą, atsakovais buvo nurodyta ir ligoninė, ir filmavimo grupė.

Teismas nusprendė, kad šiuo atveju ieškovai nebuvo visiškai atsisakę savo privatumo. Pora pagrįstai tikėjosi, kad susitikimo metu dalyvaus tik kitos in-vitro procedūras patyrusios poros. Dalyvaujant ribotame privačiame susitikime, ieškovai neatsisakė savo teisės į asmeninio gyvenimo privatumą nuo pašalinių asmenų.²¹

Ši išimtis galėtų būti panaudota prieš *Google* tais atvejais, kai *Street View* automobilių foto kameros atokesnėse vietovėse įamžina asmenis, įeinančius ir išėinančius iš vietų, kuriose tikimasi tam tikro privatumo laipsnio užtikrinimo. Tačiau sunku numatyti, kokioms vietoms gali būti taikomas pagrįsto privatumo tikėjimosi kriterijus. Tam tikri asmenys gali pageidauti būti pašalinti iš įėjimo į kazino, alkoholikų anonimų ar narkomanų anonimų susitikimo, psichiatro kabineto.

Tikėtina, kad *Google* greitai ištrintų ar „sulietų“ asmenį prie įstaigos, prie kurios jis nepageidauja savęs matyti. Tačiau kyla klausimas, ar tą visada įmanoma bus padaryti taip greitai, kad asmeniui dėl tokios nuotraukos nekiltų papildomų problemų. Jeigu vis dėlto nepageidaujamas vaizdas išplistų toliau už *Google* administruojamų internetinių tinklalapių ir asmuo, dėl to patyręs tam tikros žalos, nuspręstų kreiptis į teismą, teismai susiklosčiusią situaciją vertintų pagal egzistuojančią teisminę praktiką bei atsižvelgtų į visas bylos aplinkybes.

Google ne kartą pabrėžė, kad *Street View* neketinama pažeisti nuotraukose esančių asmenų teises, kadangi jie nėra *Street View* vaizdų tiesioginiu tikslu, o verčiau tik neatsiejama miestų vaizdų dalis. Toks pareiškimas gali būti esminiu argumentu pagal Antrame deliktų sąvade numatytą išimtį, kuri teigia, kad nebus pasinaudojimo asmens vardu ar atvaizdu, jeigu ieškovo atvaizdas bus publikuojama tikslais, kurie nėra susiję su siekiu pasinaudoti jo reputacija, įvaizdžiu ar kita vertybe siekiant publikacijos viešumo. Neužtenka vien fakto, kad atsakovas verčiasi leidybos verslu, kuris jam teikia pelną, kad būtų pripažinta, jog publikacija buvo pasinaudota asmens vardu ar atvaizdu komerciniais tikslais.

Šią išlygą galima panaudoti *Street View* naudai. *Google* yra didelė kompanija, kuri gauna pelną už įvairias siūlomas paslaugas. Tačiau šiame projekte pavieniai asmenys nėra išskirti iš minios, programa yra skirta kitokiems, tai yra žemėlapių, tikslams.

²¹ Paton-Simpson, Elizabeth „Privacy and the Reasonable Paranoid: The Protection of Privacy in Public Places“, 2000.

4.1.2. Dinamiškumas

Jungtinių Amerikos Valstijų privatumo apsaugos teisė nuo pat pradžių vystėsi kaip atsakas į technologijų naujoves ir atsižvelgdama į naujus visuomenės poreikius. Ankstesnėje darbo dalyje minėtas advokatų S. Warren ir L. Brandeis straipsnis „Teisė į privatumą“ yra puikus šios sistemos pavyzdys: atsiradus naujai technologijai, kuri kėlė grėsmę žmonių teisei į privatumą bei teisei į savo atvaizdo valdymą, buvo iškelta teisinė diskusija, kurioje buvo pasiūlyti galimi problemos sprendimo būdai. Tokia diskusija vėliau tapo pagrindu naujų įstatymų bei teismų praktikos šaltiniu privatumo apsaugos teisės srityje.

Šiandien technologijos vystosi daug greičiau, negu XIX a. pabaigoje, teisėje nuolat kyla naujų reglamentavimo iššūkių. Ilgą laiką internetas buvo įsivaizduojamas kaip laukiniai vakarai, kur kiekvienas gali reikšti savo nuomonę visam pasauliui ir nebijoti už tai būti nubaustam.

Šiandien internetas jau suprantamas kitaip. Vis didesnė gyvenimo dalis persikelia į virtualiąją erdvę: čia bendraujama, apsiperkama, mokomasi, verčiamasi verslu, ir taip toliau. Tam, kad viskas vyktų sklandžiai, reikia vis naujų teisės normų, kurios užtikrintų transakcijų saugumą (kas yra labai svarbu internetinei bankininkystei). Taip pat internetu naudojasi vis jaunesni vaikai, todėl kyla poreikis užtikrinti, kad jų nepasiektų nepilnamečiams žalinga informacija.

Laukinių vakarų samprata buvo labai patraukli Jungtinėms Amerikos Valstijoms, kur Pirmosios pataisos garantuojama saviraiškos laisvė laikoma viena pagrindinių saugotinių vertybių. Tačiau natūralūs procesai, kaip interneto vartotojų skaičiaus didėjimas bei teroristinės atakos verčia imtis kraštutinių priemonių, kaip, pavyzdžiui, PATRIOT įstatymas.

Jungtinių Amerikos Valstijų privatumo nuostatos dažnai yra nematomos eiliniam vartotojui, jų tenka ieškoti atskiruose, detalų tam tikros srities reguliavimą numatančiuose teisės aktuose. Tačiau centralizuoto privatumo reglamentavimo nebuvimas leidžia Jungtinėms Valstijoms lengviau ir greičiau prisitaikyti prie pokyčių. Todėl JAV dažnai yra sunkiai suprantami Europos Sąjungos teisinio reguliavimo keitimo principai. „Saugaus uosto“ sutarties patvirtinimas, kuris įgalino laisvesnę asmeninės informacijos tarp Europos Sąjungos valstybių narių bei Jungtinių Amerikos Valstijų, užėmė net dvejus metus. Šiuolaikiniame dinaminiame pasaulyje tokie laiko tarp yra sunkiai įsivaizduojami.

4.1.3. Įvairiapusiškumas

Kaip jau buvo minėta, Jungtinių Amerikos Valstijų privatumo teisė yra skirtingos hierarchijos teisės aktų rinkinys. Privatumą reguliuojantys teisės aktai koncentruoja dėmesį į siauras, specifines sritis. Toks sistemos padrikumas dažnai susilaukia kritikos, ypač iš valstybių, kur teisė į privatumą yra aiškiai reglamentuota atskirais teisės aktais. Tačiau būtent toks įvairiapusiškumas tinka nuolat besikeičiančiam internetui.

Jungtinių Valstijų privatumo teisei svarbūs keturi įvairiapusiškumo aspektai:

1. autonomijos ir asmeninės informacijos apsaugos kriterijai;
2. pagrįsto privatumo tikėjimosi koncepcijos lankstumas;
3. teisės aktų, reguliuojančių privatumo teisę, įvairovė;
4. aplinkybių konteksto svarba.

Jungtinėse Valstijose išsivystė dvi atskiros teisės į privatumą šakos. Visų pirma, asmuo yra suinteresuotas turėti galimybę spręsti, kur ir koku būdu jo asmeninė informacija yra naudojama. Antra, asmuo yra suinteresuotas turėti asmeninės informacijos valdymo kontrolę, tai yra jis nori būti paliktas ramybėje. *Google Street View* atveju pirmuoju pavyzdžiu butų žmonių susirūpinimas dėl belaidžiu ryšiu perduodamos informacijos nutekėjimo. Antruoju pavyzdžiu galėtų būti Vokietijos gyventojų noras ištrinti jų gyvenamąsias vietas iš žemėlapių, tokiu būdu atsiribojant nuo *Street View* projekto.

Daugumai žmonių labiausiai rūpi pirmasis atvejis. Nuolat atliekant tam tikrus veiksmus internete, kyla poreikis žinoti, ar asmeninė informacija, pavyzdžiui, internetinės bankininkystės prisijungimo duomenys yra tvarkomi pagal numatytus standartus.

Tačiau tam tikrais atvejais kyla poreikis pašalinti bet kokius veiklos internete pėdsakus. 2012 m. kovo 1 d. įsigaliojo naujos *Google* privatumo nuostatos, kurios apjungė didžiąją daugumą *Google* produktų, sujungdamos jų privatumo nuostatas. Tai iš esmės reiškia, kad dabar didžiulis asmeninės informacijos kiekis bus sukauptas vienos kompanijos rankose. Kai kurie vartotojai pasijuto dėl to ypatingai nejaukiai ir suskubo šalinti *Google* sukauptą informaciją apie juos. Internete pasirodė daugybė patarimų, koku būdu galima apriboti *Google* įsikišimą į asmeninę informaciją. Pradėta kalbėti apie dar vieną specifinę teisę internetinėje erdvėje – „teisė būti pamirštam“ („*a right to be forgotten*“).

Pagrįsto privatumo tikėjimosi koncepcija ypatingai aktuali elektroninės komercijos srityse. Dažnai prisijungus prie tam tikros programos, kurioje tvarkomi didelio konfidencialumo reikalaujantys duomenys, pasirodo specialus ženklas, pranešantis, kad

prisijungta prie privataus tinklo, kuriame galioja aukšti privatumo ir konfidencialumo standartai.

Teisės aktų, reguliuojančių privatumo teisę, įvairovė jau buvo aptarta ankstesnėse šio darbo dalyse.

Privatumo nuostatų taikymas veiklai internete dažniausiai labiausiai priklauso nuo tariamo privatumo pažeidimo aplinkybių. Privatumo teisė plėtojosi būtent sprendžiant atskiras kylančias problemas. Tokių pavyzdžių JAV teisėje yra apstu. Federalinis Video nuomos privatumo apsaugos įstatymas (*Video Privacy protection Act.*) atsirado po to, kai teisėjo Robert Bork video nuomos istorijos įrašai buvo panaudoti Senate per nagrinėjimą dėl šio teisėjo paskyrimo į Jungtinių Valstijų Aukščiausiąjį Teismą.

Dauguma privatumo apsaugą užtikrinančių teisės aktų nėra skirti būtent internetui, tačiau galima būti taikomi ir tam tikrai veiklai internete. Minėtą Video nuomos privatumo apsaugos įstatymą galėtų būti taikomas ne tik fizinei vaizdajuosčių ir DVD filmų kopijų nuomai, bet ir filmų nuomai internete.

Kontekstas JAV privatumo apsaugos nuostatų apžvalgoje svarbus dar ir tuo, kad skirtingi reikalavimai taikomi valdžios institucijoms ir privačioms įmonėms. JAV Konstitucija ir keli federaliniai statutai draudžia elektroninį sekimą be galiojančio teismo orderio, tačiau privačios įmonės, tokios kaip *Google*, visą laiką instaliuoja slapukus (*cookies*), kurių pagalba gauna informacija apie vartotojų paieškos rezultatus ir kitą veiklą internete.

6. *Google Street View* Europoje

Europos požiūris į asmens privatumo apsaugą yra skirtingas negu Jungtinėse Amerikos Valstijose. Pagrindinė vertybė, kurią siekiama apsaugoti leidžiant teisės aktus privatumo apsaugos srityje – asmens orumas. Asmuo, išeidamas į viešumą, negali atsisakyti savo prigimtinės teisės, todėl pareiga gerbti asmens privatumą išlieka ir viešosiose vietose. Tokį požiūrį į teisę į privataus gyvenimo gerbimą sustiprino ir Antrasis Pasaulinis Karas, kurio metu vyko siaubingas piktnaudžiavimas asmenine informacija, kurios kaupimas tapo „engimo įrankiu galingos valstybės rankose“²²

1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą yra numatyta 8 straipsnyje, kurio tekstas skamba taip:

1. Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo asmeninis ir jo šeimos gyvenimas, buto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas.
2. Valdžios pareigūnai neturi teisės kištis į naudojimąsi šia teise, išskyrus įstatymo numatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat gyventojų sveikatai ar dorovei arba kitų žmonių teisėms ir laisvėms apsaugoti.

Kaip matoma iš 8 straipsnio 2 dalies, teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, buto neliečiamybę ir susirašinėjimo slaptumą nėra absoliuti. Konvencijos 8 str. 2 dalyje nurodoma visa eilė išlygų, kada ši teisė gali būti ribojama. Atkreiptinas dėmesys, jog nurodytų pagrindų sąrašas yra baigtinis – t.y. jokiais kitais pagrindais teisė į privatumą negali būti varžoma.

Teisė į asmens privataus gyvenimo gerbimą įvairiuose nacionaliniuose ir ypač tarptautiniuose teisės aktuose apibrėžiama gana abstrakčiai ir lakoniškai, paliekant jos turinį išplėtoti teismų praktikai. Pačia plačiausia prasme privatus gyvenimas apima ir šeimos gyvenimą, buto neliečiamybę bei susirašinėjimo slaptumą, nors Konvencijos kontekste šie privataus gyvenimo elementai pasižymi skirtingu turiniu. Šiame kontekste paminėtina, jog Europos Tarybos Parlamentinė Asamblėja rezoliucijoje Nr. 428/1970 „Dėl masinės informacijos priemonių ir žmogaus teisių“ nurodė, kad teisė į privatumą apima žmogaus teisę gyventi asmeninį gyvenimą, į kurią turi būti kišamasi minimaliai. Ši teisė apima privatų, šeimos ir namų gyvenimą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę,

²² Chuan Sun, *The European Union Privacy Directive and Its Impact on the U.S. Privacy Protection Policy: A Year 2003 Perspective*, 2 NW. J. TECH. & INTELL. PROP. 99, 103 (2003).

garbę ir reputaciją, teisę nebūti neteisingai pavaizduotam, asmeninių faktų slaptumą, draudimą be leidimo publikuoti asmenines nuotraukas, apsaugą nuo piktnaudžiavimo naudojantis privačių ryšių priemonėmis, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją²³. Darytina išvada, jog privatus gyvenimas gali būti suvokiamas tiek plačiai (kaip apimantis šeimos gyvenimą, buto neliečiamybę bei susirašinėjimo slaptumą), tiek ir siauriau, kaip minėtų institutų neapimantis. Tačiau svarbu pažymėti, kad net ir siaurai suprantama ši teisė negali egzistuoti vakuume, t.y. sunku įsivaizduoti privataus gyvenimo gerbimą, kai yra pažeidžiamas korespondencijos slaptumas ar buto neliečiamybė, kadangi toks pažeidimas automatiškai suponuoja ir asmens privatumo pažeidimą.²⁴

Jungtinių Amerikos Valstijų vertybė – saviraiškos laisvė – numatyta tik 10 straipsnyje:

1. Kiekvienas turi teisę į saviraiškos laisvę. Ši teisė apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas valdžios institucijų netrukdomam ir nepaisant valstybės sienų. Šis straipsnis netrukdo valstybėms licencijuoti radijo, televizijos ar kino įstaigų.

2. Naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai yra susiję ir su pareigomis bei atsakomybe, gali būti priklausomas nuo tam tikrų formalumų, sąlygų, apribojimų ar sankcijų, kurias nustato įstatymas ir kurios demokratinėje visuomenėje yra būtinos valstybės saugumo, teritorinio vientisumo ar visuomenės apsaugos, siekiant užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti žmonių sveikatą ar moralę, taip pat kitų asmenų garbę ar teises, užkirsti kelią įslaptintos informacijos atskleidimui arba užtikrinti teisminės valdžios autoritetą ir bešališkumą.

Tai puikiai atspindi Europos šalių požiūrį į šias dvi vertybes – nors saviraiškos laisvė priskiriama pagrindinių žmogaus teisių, teisė į privataus gyvenimo gerbimą išlieka pirmoje vietoje. Tačiau jeigu atsirastų teisės į asmeninio gyvenimo gerbimą ir saviraiškos teisės kolizija, teisė į privatumą nebūtų preziumuojama, kaip viršesnė. Teismas, atsižvelgęs į visas aplinkybes, tokiu atveju nuspręstų, kurios teisės apsauga labiau atitinka ieškovo ir atsakovo interesus.

Iškylus konfliktui tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės, būtina surasti tarp jų teisingą balansą, niekam nesuteikiant nepagrįsto prioriteto, kad nebūtų iškreipiama kurios nors iš jų esmė. EŽTT yra pabrėžęs, kad Konvencijos paskirtis yra nustatyti sąžiningiausią pusiausvyrą tarp pagarbos visuomenės pagrindiniams interesams ir

²³ Resolution 428 (1970) containing a declaration on mass communication media and human rights. Parliamentary Assembly. Council of Europe.

²⁴ Lankauskas, Mindaugas „Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“, Teisės problemos Nr. 2 (56), 2007.

fundamentalių individo teisių gynimo reikalavimų²⁵. Žinoma, toks interesų subalansavimas, kad visos pusės būtų patenkintos vargu ar yra įmanomas, tačiau to ir nėra siekiama. Konkrečiais atvejais tiesiog svarstomi argumentai vienos ir kitos teisės naudai, sprendžiama, kurie iš jų svaresni. Surasti pusiausvyrą įmanoma tik visapusiškai ištyrus bylos aplinkybes bei įvertinus argumentus tiek vienos, tiek kitos teisės naudai. Privataus gyvenimo neliečiamybei ar saviraiškos laisvei pirmenybė teikiama atsižvelgiant tiek į objektyvius kriterijus, tokius kaip asmens statusas (pvz., viešojo ar privataus asmens teisės yra ribojamos), įstatyminio atitinkamos teisės ribojimo pagrindas, tiek ir į vertinamuosius, tokius kaip visuomenės interesus žinoti, ribojimo proporcingumas ir atitikimas teisėtam tikslui, taip pat būtinumas demokratinėje visuomenėje.

Atkreiptinas dėmesys, jog kai kurie autoriai teigia, jog subalansuoti būtina ne du, o tris interesus. Pavyzdžiui, anot S.Haenggi, egzistuoja trys interesai, kuriuos būtina apsaugoti – teisė į privatumą, visuomenės informavimo priemonių teisė į saviraiškos laisvę ir visuomenės interesus žinoti informaciją²⁶. Šis klasifikavimas neturi esminės reikšmės, kadangi Konvencijos kontekste saviraiškos laisvė apima paskutinius du interesus. Vis dėlto, remiantis pateiktu skirstymu, galima teigti, kad pirmieji du interesai balansuojami atsižvelgiant į trečiąjį.²⁷

Europos valstybėms nėra būdingas Jungtinių Amerikos Valstijų nepasitikėjimas savo vyriausybe. Privatumo apsauga nėra orientuota į laisvės išsaugojimą, bet į galimybę apsaugoti asmenį nuo pažeminimo. Būtent pažeminimo baimė ir noras išsaugoti savo orumą formavo Europos valstybių privatumo teisę. Asmens orumas – tai daugiau socialinė, ne politinė sąvoka. Saugant orumą, saugomos tam tikros socialinės normos, asmens įvaizdis kitų jo visuomenės narių akyse, todėl valdžia retai gali pažeisti asmens teisę į privatumą, dėl to ji veikia kaip privatumo apsaugo užtikrinimo kontrolierius, o ne priešas, kaip tai suvokiama Jungtinėse Amerikos Valstijose.

2004 m. Jungtinės Karalystės byloje Campbell prieš Mirror Group Newspapers Ltd²⁸, kurioje žymus supermodelis padavė į teismą laikraštį už tai, kad buvo nufotografuota išeinanti iš Alkoholikų anonimų susirinkimo. Lordas Nicholls suvestinėje kalboje pažymėjo, kad „Šioje valstybėje, priešingai negu Jungtinėse Amerikos Valstijose, nėra nė vieno universalus pagrindo, leidžiančio pažeisti teisę į privatumą“. Ši pozicija

²⁵ Žiobienė E. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos skleidimo apie viešuosius ir privačius asmenis skirtumai // Jurisprudencija, t. 30 (22), 2002, p. 92.

²⁶ Haenggi S. Right to Privacy is Coming to the United Kingdom: Balancing the Individual's Right to Privacy from the Press and the Media's Right to Freedom of Expression // 21 Hous. J. Int'l L. (1998-1999), p. 564.

²⁷ ²⁷ Lankauskas, Mindaugas „Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“, Teisės problemos Nr. 2 (56), 2007.

²⁸ Campbell v. Mirror Group Newspapers Ltd, 2004.

atskleidžia esminį konfliktą tarp dviejų Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos straipsnių: teisės į privataus ir šeimos gerbimą (8 straipsnis) ir teisės į saviraišką laisvę (10 straipsnis). Verta pastebėti, kad 1999 m. tas pats teisėjas kitoje byloje²⁹ išreiškė nuomonę, kad saviraiškos laisvė yra fundamentali teisė. Tai įrodo, kad nė viena iš šių dviejų teisių nėra svarbesnė už kitą: kad ir kokia svarbi būtų teisė į saviraiškos laisvę, tam tikras teisės į privatumą laipsnis yra esminis asmens gerovei užtikrinti ir yra neatsiejama demokratiškos valstybės dalimi.³⁰

Verta pastebėti, kad Europoje, priešingai negu Jungtinėse Amerikos Valstijose, vyrauja skirtinga požiūris į teisę į atvaizdą. Jungtinėse Amerikos Valstijose ši teisė yra stipriai surišta su komercinė reklamos nauda, tai yra ginama ne pati teisė, bet teisė į atlyginimą už atvaizdo panaudojimą.

Europos valstybėse vyrauja kitoks teisės į atvaizdą supratimas – tai fundamentalios teisės į privataus gyvenimo gerbimą dalis, todėl pats netinkamas asmens atvaizdo panaudojimas, netgi negaunant už tai komercinio pelno, gali būti pripažintas teisės pažeidimu.

²⁹ Reynolds v Times Newspapers (1999)

³⁰ Duncan Bloy, Sarah Hadwin Law and the Media for Print, Broadcast and Online Journalism. 2nd edition 2011 Thomas Reuters (Professional) UK Limited Sweet & Maxwell 211 p.

5.1. Europos Sąjungos Privatumo direktyva

Vienas pagrindinių teisės aktų privatumo apsaugos srityje – 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, dažniausiai vadinama Privatumo direktyva. Ši direktyva atsirado siekiant sustiprinti asmens duomenų apsaugą (asmeninių duomenų apsauga laikoma teisės į privataus gyvenimo gerbimą, kuri yra saugoma Pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių konvencijos, dalimi) valstybių narių viduje bei sukurti galimybę laisvam informacijos judėjimui bendroje rinkoje, kurioje būtų numatytos aiškios asmens duomenų tvarkymo taisyklės.

Privatumo direktyva atkartojė daugelį Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos 1981 m. priimtų Gairių dėl asmeninio privatumo apsaugos ir asmeninės informacijos judėjimo tarp valstybių. Ši sutartis buvo pirmuoju bandymu suderinti privatumo apsaugos nuostatas Europoje bei Jungtinėse Amerikos Valstijose. Buvo numatyti aštuoni paprasti principai, reguliuojantys duomenų rinkimo, jų kokybės, tikslo numatymo, kaupimo ribojimo, apsaugos užtikrinimo, atvirumo, individualaus dalyvavimo ir duomenų valdytojo atskaitomybės. Gairės nebuvo privalomojo pobūdžio, todėl juose numatyti principai įgavo teisinę reikšmę tik 1995 m. priėmus Privatumo direktyvą.³¹

Ši direktyva įsigaliojo 1998 m. spalio mėnesį. Priešingai negu Jungtinių Amerikos Valstijų teisės aktai, ši direktyva yra universali ir neišskiria taisyklių, skirtų viešam bei privačiam sektoriui, tačiau yra numatytos tam tikros išimtys: direktyva netaikoma duomenų apdorojimo atvejams, kuriais siekiama užtikrinti visuomenės saugumą, gynybą, šalies saugumą bei valstybės veiksams baudžiamosios teisės srityje. Taip pat išimtis taikoma, kai duomenis tvarko fizinis asmuo, siekiant patenkinti namų ūkio poreikius.³²

Direktyva numato, kad kiekviena valstybė narė numato, kad viena ar daugiau valdžios institucijų privalo kontroliuoti, kaip jos teritorijoje yra taikomos pagal šią direktyvą valstybių narių priimtose nuostatos. Šios valdžios institucijos veikia visiškai nepriklausomai, vykdydamos joms patikėtas funkcijas. Kiekviena valstybė narė numato, kad su priežiūros institucijomis turi būti tariamasi, kai rengiamos administracinės priemonės ar taisyklės dėl asmenų teisių ir laisvių apsaugos tvarkant asmens duomenis. Lietuvoje tokios priežiūros institucijos vaidmuo patikėtas Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai. Direktyvą įgyvendina 1996 m. birželio 11 d. Lietuvos Respublikos asmens

³¹ Avner Levin & Mary Jo Nicholson, *Privacy Law in the United States, the EU and Canada: The Allure of the Middle Ground*, 2 U. OTTAWA L. & TECH. J. 357, 359 (2005).

³² 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, 3 straipsnio 2 dalis.

duomenų teisinės apsaugos įstatymas.³³ Skirtingose valstybėse narėse esančioms valdžios institucijoms viena kitai padeda atliekant savo pareigas, tokiu būdu užtikrinama, jog apsaugos taisyklių bus derama laikomasi visoje Europos Sąjungoje.³⁴

Taip pat direktyvoje yra numatyta, kad Kiekviena priežiūros institucija reguliariai parengia ataskaitą apie savo veiklą.³⁵ Ši ataskaita skelbiama viešai. Lietuvos Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija dalyvauja Europos Sąjungos institucijų duomenų apsaugos komitetų ir darbo grupių veikloje. 29 darbo grupėje bei Tarptautinės duomenų apsaugos telekomunikacijų ir medijų darbo grupėje. Šiose darbo grupėse buvo diskutuojama dėl kompanijos *Google* vykdomos vaizdo fiksavimo ir panoraminių nuotraukų darymo paslaugos – *Google Street View*.³⁶

29 darbo grupę sudaro: valstybės narės paskirtos priežiūros institucijos ar institucijų atstovas, Bendrijos institucijoms ir organams įsteigtos valdžios institucijos ar institucijų atstovas ir Komisijos atstovas.³⁷ Darbo grupė yra nepriklausoma ir veikia kaip patariamasis organas duomenų apsaugos ir privatumo klausimais.

Darbo grupė buvo sudaryta siekiant tiekti Komisijai autoritetingą nuomonę duomenų apsaugos klausimais, skatinti vienodą direktyvos principų taikymą visose valstybėse narėse, patarti Komisijai dėl priemonių, kurios gali paveikti fizinių asmenų teises ir laisves apdorojant jų asmeninius duomenis bei tiekti rekomendacijas visuomenei.

2010 m. gruodžio 16 d. 29 grupė sudarė sąrašą rekomendacijų, kurias įvykdžius, *Google Street View* galėtų būti toliau teisėtai plečiamas Europoje. Iš viso buvo pasiūlytos devynios priemonės, būtinos užtikrinti Europos Sąjungos piliečių teises į privatumą. Lietuvos Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, dalyvavusi šiame aptarime, savo internetiniame tinklalapyje paskelbė 29 darbo grupės pasiūlymus dėl *Google Street View* projekto vystymo Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Direktyvoje taip pat numatyti pažeistų teisių gynybos būdai. Nepažeidžiant jokių nuostatų dėl administracinio poveikio priemonių, kurios, *inter alia*, gali būti numatytos prieš perduodant klausimą 28 straipsnyje nurodytai priežiūros institucijai ir prieš kreipiantis į teismo instituciją, valstybės narės numato, kad kiekvienas asmuo turi teisę į

³³ Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 63-1479.

³⁴ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, 28 straipsnio 1 dalis.

³⁵ *Ibid*, 28 straipsnio 5 dalis.

³⁶ 29 Darbo grupės rekomendacijos dėl *Google* vykdomo vaizdo fiksavimo bei panoraminių nuotraukų darymo paslaugos;

³⁷ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, 29 straipsnis.

teisminę gynybą, jei pažeidžiamos teisės, kurias jam garantuoja nacionaliniai įstatymai, taikomi tvarkant tam tikru aptariamu būdu.³⁸

Valstybės narės numato, kad bet kuris asmuo, patyręs nuostolių dėl neteisėtos tvarkymo operacijos ar bet kokio veiksmo, nesuderinamo su nacionalinėmis nuostatomis, priimtomis pagal šią direktyvą, turi teisę iš duomenų valdytojo gauti kompensaciją už patirtus nuostolius. Duomenų valdytojas gali būti visiškai ar iš dalies atleistas nuo šios turtinės atsakomybės, jeigu įrodo nesantis atsakingas už nuostolius sukėlusį veiksmą.³⁹

Valstybės narės priima tinkamas priemones užtikrinti, kad šios direktyvos nuostatos būtų visiškai įgyvendintos, ir būtinai išdėsto sankcijas, kurios taikomos pažeidus pagal šią direktyvą priimtas nuostatas.⁴⁰

Vadovaujantis Direktyvos 95/46/EB 23 straipsniu, ne tik 2 straipsnio a dalyje apibrėžti duomenų subjektai, bet ir visi kiti asmenys, patyrę žalą dėl neteisėtos duomenų tvarkymo operacijos, kai toks veiksmas yra nesuderinamas su nacionalinių teisės aktų nustatytais reikalavimais, turi teisę gauti kompensaciją iš valdytojo už patirtus nuostolius. Kadangi jokio paaiškinimo ar skirtumo nėra nurodyta, 23 straipsnis numato kompensaciją už patirtą turtinę ir neturtinę žalą – tai yra logiška, nes nemažai nuostolių yra ne tik materialinio pobūdžio, jie gali būti susiję su garbės ir orumo ar kitais įžeidimais.⁴¹

Priešingai negu Jungtinių Amerikos Valstijų įstatymai, direktyva yra taikoma ne tik viešajam, bet ir privačiajam sektoriui. Europos Sąjunga numato, kaip verslo subjektai turėtų elgtis su asmenine informacija tiek prieš, tiek po jos surinkimo. Asmenys, kurių asmeninė informacija yra renkama, turi būti informuoti, kokiais tikslais jų duomenys yra renkami, tikslai vėliau negali būti keičiami. Tam tikra asmeninė informacija iš viso negali būti renkama. Asmenys turi būti informuoti, ar duomenys bus atskleisti trečiosioms šalims ir turėti galimybę uždrausti.

„Asmens duomenų“ sąvoka yra išaiškinta antrame „a“ direktyvos straipsnyje: „tai reiškia bet kurią informaciją, susijusią su asmeniu (duomenų subjektu), kurio tapatybė yra nustatyta arba gali būti nustatyta; asmuo, kurio tapatybė gali būti nustatyta, yra tas asmuo, kurio tapatybė gali būti nustatyta tiesiogiai ar netiesiogiai, ypač pasinaudojus nurodytu asmens identifikavimo kodu arba vienu ar keliais to asmens fizinei, fiziologinei, protinei, ekonominei, kultūrinei ar socialinei tapatybei būdingais veiksniais.“⁴²

³⁸ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, 22 straipsnis.

³⁹ Ibid, 23 straipsnis.

⁴⁰ Ibid, 24 straipsnis.

⁴¹ Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo komentaras, Vilnius, 2005.

⁴² 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo.

Direktyvoje naudojama sąvoka „bet kuri informacija“ išreiškia plačią direktyvos naudojimo apimtį. Informacijos pobūdis nėra svarbus, tai gali būti objektyvūs duomenys arba subjektyvi kitų asmenų nuomonė. Informacija netgi neturi būti teisinga – jos patvirtinimui paliekamos kitos teisinės priemonės.

Informacijos turinys taip pat gali būti įvairūs. Tai įvairaus pobūdžio jautri asmeninė informacija, taip pat bendresnio pobūdžio duomenys, kaip asmens darbovietė, ekonominė, socialinė padėtis, informacija apie asmens šeimos narius.

Informacija direktyvos prasme taip pat gali būti išreikšta įvairia forma: grafine, numerinė (pavyzdžiui, yra Lietuvos Respublikos piliečio bei nuolat Lietuvoje gyvenančio užsienio valstybės piliečio ar asmens be pilietybės asmens kodas, kuriame yra užkoduota asmens lytis, gimimo data ir kiti duomenys), akustinė ar fotografine. Informacija gali būti laikoma popieriniame variante, taip pat įrašyta kietajame kompiuterio diske ar įrašyta į vaizdajuostę.⁴³

Toks informacijos supratimas leidžia daryti išvadą, kad *Google Street View* patenka į Direktyvos reguliavimo sritį, ypačingai tais atvejais, kai matomas asmens veidas. Tačiau tam tikrais atvejais asmenį galima atpažinti ir netiesiogiai, pagal jam būdingus bruožus. Vis dėlto toks netiesioginis tapatybės nustatymo būdas neturėtų būti paremtas prielaidomis ir pripažįstamas tik tuo atveju, jeigu yra pateikiami svarūs įrodymai, jog nuotraukoje užfiksuotą asmenį gali atpažinti ne tik jis pats, bet ir kiti asmenys.

Direktyvoje taip pat yra nurodyti tam tikri kriterijai, kuriais remiantis gali spręsti, ar duomenų rinkimas neprieštarauja Europos Sąjungos reikalavimams. Tokiais kriterijais yra:

1. duomenų subjektas yra nedviprasmiškai davęs sutikimą;
2. tvarkyti reikia vykdant sutartį, kurią duomenų subjektas yra sudaręs kaip viena iš šalių, arba duomenų subjekto reikalavimu norint imtis priemonių prieš sudarant sutartį;
3. tvarkyti reikia vykdant teisinę prievolę, kuri privaloma duomenų valdytojui;
4. tvarkyti reikia norint apsaugoti gyvybinius duomenų subjekto interesus;
5. tvarkyti reikia vykdant užduotį, atliekamą visuomenės labui, arba įgyvendinant oficialius įgaliojimus, suteiktus duomenų valdytojui arba trečiajai šaliai, kuriai atskleidžiami duomenys;
6. arba tvarkyti reikia dėl teisėtų interesų, kurių siekia duomenų valdytojas arba trečioji šalis (šalys), kurioms atskleidžiami duomenys, išskyrus atvejus, kai duomenų subjekto, kuriam pagal 1 straipsnio 1 dalį reikalinga apsauga, teisės ir laisvės yra viršesnės nei šie interesai.

⁴³ 29 darbo grupė išvada dėl asmeninės informacijos sąvokos.

Street View veiklos pobūdis – fotografuoti miestų gatves, architektūros objektus ir kitus foto kamerų zonoje esančių aplinkos objektų fiksavimas. Gauti sutikimą iš kiekvieno asmens, kuris gali būti užfiksuotas nuotraukoje, yra neįmanoma. 29 darbo grupė savo rekomendacijose *Google Street View* projektui yra pažymėjusi, kad duomenų subjektai turėtų būti tinkamai informuoti prieš pradėdant vaizdo fiksavimą. Tinkama priemonė laikomas pranešimas vietos žiniasklaidos priemonėse. Taip pat turi būti pateiktas išankstinis pranešimas duomenų apsaugos institucijai. Be abejo, kartais gali būti labai sunku numatyti, kur ir kuriuo metu važiuos fotografuojantys automobiliai. Dažnai planuojamus veiksmus gali koreguoti orai arba tinkamų apšvietimo sąlygų nebuvimas. Planus gali pakeisti ir miesto kamščiai ar tokie *force majeure* aplinkybės kaip eismo įvykis ir t.t.

Rekomendacijoje taip pat buvo numatyta, kad *Google* turėtų vengti vaizdo fiksavimo vykdymo tokiose socialiai jautriose vietose kaip policijos įstaigos, ligoninės, kitos valstybinės organizacijos, mokyklos pamokų pradžios ir pabaigos metu, bažnyčias, ir t.t. Rekomenduojama darbus vykdyti anksti ryte ir aiškiai identifikuoti fotografuojančius automobilius (ar kitas priemones), kas leistų žmonėms suprasti, kad jie yra fotografuojami.

Rekomendacija dėl vengimo fotografuoti mokyklų, bažnyčių aplinką yra susijusi su aštuntuoju Direktyvos straipsniu, kuriame nurodyta, kad valstybės narės uždraudžia tvarkyti asmens duomenis, kurie atskleidžia rasinę ar etninę kilmę, politines, religines ar filosofines pažiūras, priklausymą profesinėms sąjungoms, taip pat tvarkyti duomenis apie asmens sveikatą ar intymų gyvenimą. Tais atvejais, kai duomenų subjektas davė aiškų sutikimą tvarkyti tokius duomenis arba tvarkomi tokie duomenys, kuriuos duomenų subjektas yra akivaizdžiai paskelbęs viešai.⁴⁴ Atsižvelgiant į griežtą Europos Sąjungos privatumo reglamentavimą, galima abejoti, kad „akivaizdžiu paskelbimu“ galėtų būti laikomas asmens pasirodymas viešai prie aštuntame Direktyvos straipsnyje nurodytų vietų. Toks aiškinimas yra labiau būdingas Jungtinėms Amerikos Valstijoms, tačiau ne Europai.

Google savo vykdomą veiklą galėtų pateisinti savo teisėtu interesu savo vartotojams teikti naudojimosi žemėlapių paslaugas. Didelė Europos Sąjungos pagarba tokioms fundamentalioms žmogaus teisėms kaip teisė į privataus gyvenimo gerbimą leidžia abejoti, ar *Google* verslo interesas galėtų nusverti asmenines teises. Tačiau 2011 m. Vokietijos Aukščiausiojo Teismo priimtas sprendimas, kuris skelbia, jog *Google* veikla yra teisėta (netgi po tokio didelio Vokietijos visuomenės pasipriešino *Street View* programai, kuris buvo aptartas šiame darbe), leidžia daryti išvadą, kad Europa yra

⁴⁴ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, 8 straipsnis.

pasiruošusi derinti verslo interesą su žmogaus teisėmis, jeigu bus imtasi pakankamų atsargos priemonių.

Tokiomis priemonėmis, be jau aukščiau aptartų, 29 darbo grupė laiko patalpintų vaizdų kontrolės vykdymą: duomenų subjektui turi būti suteikta galimybė realiu laiku prisijungti prie publikuojamo vaizdo ir sudaryta galimybė „vienu pelės spragtelėjimu“ panaikinti savo atvaizdą. Ši rekomendacinė taisyklė yra svarbi, nes šiuo metu *Google* suteikta paslauga pranešti apie pageidaujamus ištrinti vaizdus leidžia tik nusiųsti užklausą, kurią *Google* įsipareigoja peržiūrėti, tačiau ne pašalinti.

Taip pat neapdoroti duomenys turėtų būti saugomi ne ilgiau, nei jų reikia tikslui pasiekti, t.y. publikuoti jau „sulietus“ vaizdus internete. Darbo grupės pranešime yra paminėta, kad nėra aišku, kodėl *Google* nori saugoti neapdorotus duomenis po jų publikavimo dar 12 mėnesių. *Google* vėliau pateikė atsakymą, kad poreikis saugoti neapdorotas nuotraukas yra teisėtas ir pateisinamas, kadangi tai padeda išlaikyti žemėlapių tikslumą ir kokybę, tobulinti „suliejimo“ technologijas, taip pat naudoti surinktą informaciją siekiant sukurti geresnius žemėlapius savo vartotojams.

Google Street View turėtų ir toliau taikyti aukščiausios kokybės vaizdų „suliejimo“ technologijas. Šiuo metu „suliejami“ tik asmenų veidai ir automobilių numeriai, tačiau darbo grupė pabrėžia būtinybę ateityje „sulieti“ ir visą žmonių kūną, nes dabar vis dar galima identifikuoti duomenų subjektą.

Tam tikroms nuotraukoms *Google* taiko ne tik vaizdo „suliejimo“ funkciją, bet ir ištrina visą asmenį. Internetinėje bendruomenėje ne kartą buvo diskutuota, ar tokia priemonė yra tikslinga ir geresnė už vaizdo „suliejimą“, kadangi tokiu būdu miestų gatvės praranda savo žavesį, tampa šiurpios: automatinis žmonių ištrynimasis ne visada suveikia iki galo, nuotraukose lieka matomos atskiros žmonių kūno dalys, aksesuarai.

Vaizdo iškreipimas buvo vienu iš priežasčių, lėmusių *Google* sprendimą nebevykdyti projekto Vokietijoje nepaisant jai palankaus teismo sprendimo – miestų gatvės, kurių objektai yra masiškai „išliejami“ ir ištrinami, neatitinka *Street View* tikslų ir mažina projekto patrauklumą vartotojams.

Taip pat 29 darbo grupė numatė, kad *Google* turėtų pasirūpinti, kad jos vykdoma veikla būtų kuo dažniau tikrinama ir būtų skelbiamas tokių patikrinimų rezultatas.

Neapdoroti duomenys neturėtų būti atskleidžiami trečiosioms šalims, turi būti nustatyti visų tipų duomenų saugojimo terminai. *Google* yra oficialiai įsipareigojusi saugoti nuotraukas 12 mėnesių nuo jų publikavimo *Street view* ir žada šio įsipareigojimo laikytis visame pasaulyje. Duomenų subjekto prašymai panaikinti arba „sulieti“ norimą vaizdą turėtų būti vykdomi nedelsiant.

Verta pastebėti, kad nors dėl įvairių priežasčių *Google* neįvykdė visų 29 darbo grupės nurodymų, akivaizdžiai matomas kompanijos siekis bendradarbiauti su duomenų apsaugos institucijomis ir gerbti valstybių teisę duomenų apsaugos srityje. Aukšti reikalavimų laikosi ir su *Google* bendradarbiaujančios įmonės. Tokiu pavyzdžiu galėtų būti *Street View* projekto pradiniam darbui Lietuvoje.

Google Street View automobiliai Lietuvoje buvo pastebėti jau 2010 m. lapkričio mėnesį Vilniuje, Kaune ir Šiauliuose. Tačiau pradėti tyrimai dėl galimų privatumo teisių pažeidimų Europoje ir kitose šalyse sustabdė sparčiai besiplečiantį projektą.

Lietuvoje bei Estijoje *Street View* technologiją išbandė estų įmonė „*AS Regio*“. Spauldoje iš anksto buvo pranešta apie bendrovės ketinimą fotografuoti Lietuvos miestų gatves. Pranešime tikinta, kad bus renkamos tik *GPS* informacija, nuotraukos ir lazeriniu būdu išmatuoti objektai bei informacija apie kelio ženklus. Kitose šalyse audringą reakciją sukėlęs „*Wi-Fi*“ ryšio bazinių stočių informacijos rinkimas vykdomas nebuvo. Ši veikla – tik bandomieji darbai, įmonės automobiliai važinėjo tik pagrindinėmis miesto gatvėmis, nesilankė individualių namų rajonuose ir privačiose valdose. Apie planuojamus vykdyti darbus buvo informuota Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, taip pat buvo pažadėta šią instituciją informuoti ir ateityje. „*AS Regio*“ sukaupta informacija ateityje galėtų būti panaudota plečiant *Google Street View* žemėlapius.

5.2. Asmens duomenų perdavimas į trečiąsias šalis („Saugaus uosto“ sutartis)

Dvidešimt penktas Direktyvos straipsnis numato principus, kuriais turi būti remiamasi perduodant informaciją į trečiąsias šalis. Šio darbo kontekste ypatingai reikšmingas informacijos perdavimas iš Europos Sąjungos į Jungtines Amerikos Valstijas.

Valstybės narės numato, kad asmens duomenys, kurie yra tvarkomi arba kuriuos juos perdavus ketinama tvarkyti, gali būti perduodami į trečiąją šalį tik tuo atveju, jeigu nepažeidžiant nacionalinių nuostatų, priimtų pagal kitas šios direktyvos nuostatas, ši trečioji šalis užtikrina adekvatų apsaugos lygį.

Apsaugos, kurią suteikia trečioji šalis, lygio adekvatumas įvertinamas atsižvelgiant į duomenų perdavimo operacijos ar operacijų grupės aplinkybes; ypatingas dėmesys atkreipiamas į duomenų pobūdį, siūlomą tvarkymo operacijos ar operacijų tikslą ir trukmę, duomenų kilmės bei paskirties valstybę ar valstybes, bendrųjų ir atskiriems sektoriams taikomų įstatymų, galiojančių trečiojoje šalyje, nuostatas, taip pat profesines taisykles ir saugumo priemones, kurių laikomasi toje valstybėje.

Reikiamu metu Komisija pradeda derybas, kad ištaisytų padėtį susidariusią pagal šio straipsnio 4 dalį išsiaiškinus apsaugos stoką.

Komisija gali išsiaiškinti, kad adekvatų apsaugos lygį, kaip numatyta 25 straipsnio 2 dalyje, trečioji šalis užtikrina savo šalies įstatymais arba tarptautiniais įsipareigojimais, kuriuos ji yra prisiėmusi, ypač po derybų dėl asmenų privataus gyvenimo ir pagrindinių laisvių bei teisių apsaugos.⁴⁵

Verta pažymėti, kad Europos Sąjunga nėra pripažinusi Jungtinių Amerikos Valstijų kaip šalies, kuri taiko pakankamą apsaugą duomenų apsaugos srityje. Tai reiškia, kad iš esmės Europos Sąjungos duomenų perkėlimas į Jungtines Amerikos Valstijas pažeidžia Europos Sąjungos teisę. Tačiau dvidešimt šeštame Direktyvos straipsnyje yra numatyta išimtis, kurios pagrindu, valstybė narė gali leisti perduoti asmens duomenis į trečiąją šalį, kuri neužtikrina adekvataus apsaugos lygio pagal 25 straipsnio 2 dalį, jeigu duomenų valdytojas pateikia adekvačias apsaugos priemones asmenų privatumui ir pagrindinėms teisėms bei laisvėms apsaugoti ir atitinkamoms teisėms įgyvendinti; tokios apsaugos priemonės gali būti išdėstytos atitinkamuose sutarčių punktuose.⁴⁶

Tokia sutartimi galima laikyti „Saugaus uosto“ sutartį, sudarytą tarp Europos Sąjungos Komisijos ir Jungtinių Amerikos Valstijų Komercijos Departamento. Ši sutartis buvo sudaryta siekiant suteikti įvairioms organizacijoms bei įmonėms galimybę išreikšti sutikimą laikytis aukštų Europos Sąjungos duomenų apsaugos principų. Ši sutartis buvo svarbus žingsnis Jungtinių Amerikos Valstijų bei Europos Sąjungos bendradarbiavimui, kadangi Privatumo direktyva numato, kad duomenų perdavimas trečiajai šaliai įmanomas tik tada, jeigu ši trečioji šalis užtikrina adekvatų apsaugos lygį. Pažymėtina, kad kalbama apie valstybės įstatymus, kas federalinėse Jungtinėse Amerikos Valstybėse, kur dauguma duomenų privatumo apsaugos privačiame sektoriuje palikta savireguliacijai ir retai pripažįstama teisė į privatumą viešojoje erdvėje, kas yra sunkiai suderinama su griežtomis Europos Sąjungos nuostatomis.

Pirmasis „Saugaus uosto“ projektas buvo paruoštas 1998 m. lapkričio mėnesį, tačiau Europos Sąjunga jį pripažino tik po dvejų metų, 2000 m. „Saugaus uosto“ sutartis yra apibūdinama kaip nelengvas kompromisas tarp išsamaus Europos Sąjungos reglamentavimo ir įmonių savireguliacijos modeliui pirmenybę teikiančių Jungtinių

⁴⁵ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, 25 straipsnis.

⁴⁶ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, 26 straipsnis.

Amerikos Valstijų „Saugaus uosto“ sistema sulaukė nemažai kritikos, dažnai abejojama tokio metodo naudingumu ir veiksmingumu.⁴⁷

Įmonės, siekiančios rinkti Europos Sąjungos valstybių narių duomenis, turi įvykdyti septynis kriterijus:

1. įspėjimas – asmenys turi būti perspėti, kad jų asmens duomenys yra renkami ir supažindinti su duomenų rinkimo tikslais;
2. pasirinkimas – asmenys turi turėti galimybę atsisakyti, kad jų asmeniniai duomenys būtų renkami ir perduodami trečiosioms šalims;
3. tolesnis perdavimas – duomenų perdavimas kitoms šalims gali būti įvykdytas tik tuo atveju, jeigu kita šalis užtikrina pakankamus duomenų apsaugos standartus;
4. saugumas – turi būti imtasi pakankamų priemonių, kad būtų užkirstas kelias surinktos informacijos praradimui;
5. duomenų vientisumas – duomenys turi būti tiesiogiai susiję su tikslu, kokiam jie buvo renkami.
6. priėjimas – asmenims turi būti sudaryta galimybė pasiekti savo asmeninius duomenis ir pataisyti juos/ištrinti, jeigu duomenys yra neteisingi.
7. užtikrinimas – būtinas efektyvus šių taisyklių vykdymo užtikrinimas.⁴⁸

Tam, kad būtų užtikrintas šių principų laikymasis, turi būti numatytas lengvai prieinamas ir įperkamas nepriklausomas būdas, kuris leistų nagrinėti individualius skundus, juos spręsti ir atlyginti žalą, jeigu žalos atlyginimas numatytas teisės aktuose ar privataus sektoriaus išleistose taisyklėse. Įperkamumo kriterijus yra svarbus, kadangi dažnai didelė kaina atbaido privačius asmenis bei smulkesnes įmones siekti dėl pažeistų teisių kilusios žalos atlyginimo.

Taip pat turi būti numatytos procedūros, kuriomis galima būtų patikrinti įsipareigojimų vykdymą, o jeigu jų nepavyko įgyvendinti, turi būti numatytos baudos, kurios turi būti pakankamos, kad skatintų organizacijas laikytis priimtų įsipareigojimų duomenų apsaugos srityje. Tos organizacijos, kurios nepateiks metinių savo veiklos ataskaitų, nebepriklausys „Saugaus uosto“ sutarčiai ir negalės naudotis jos teikiamais privalumais. Jungtinėse Amerikos Valstijose skiriamas prioritetas ginčų sprendimui be valstybės valdžios įsikišimo – valstybinės institucijos tik prižiūri, ar įmonės ir organizacijos vykdo savo pačių priimtus įsipareigojimus. Tačiau tos organizacijos, kurios vengia vykdyti savo oficialių nuostatų, priklausomai nuo veiklos sektoriaus, gali būti

⁴⁷ Connolly, Chris (Galexia) „The US Safe Harbor - Fact or Fiction?“, 2008.

⁴⁸ 2000 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas sutinkamai su Europos Parlamento ir Tarybos 95/46/EC Direktyvos dėl pakankamos duomenų apsaugos, numatytos „Saugaus uosto“ sutartyje ir dažnai užduodami klausimai išleisti JAV Komercijos Departamento.

baustos Federalinės Prekybos Komisijos, Transporto Departamento, valstijų ar vyriausybės agentūrų už su sąžiningos prekybos elgesio pažeidimą pagal valstijų ar federalinius įstatymus

„Saugaus uosto“ privalumu, be abejo, yra teisinis tikrumas – organizacijos, gavusios sertifikatą ir įtrauktos į „Saugaus uosto“ sąrašą, gali laisvai rinkti, kaupti ir apdoroti Europos Sąjungos valstybių narių duomenis. Jeigu organizacija sąžiningai vykdo sutarties nuostatas, jokia valstybė narė negali uždrausti tokiai organizacijai rinkti jos šalies duomenis.

Komercijos Departamentas „Saugaus uosto“ sutarčiai teikia didelį dėmesį ir laiko ją didžiuliu laimėjimu. 2007 m. spalio mėnesį Komercijos Departamentas pareiškė, kad „Europos Sąjunga „Saugaus uosto“ sutartį vertina kaip geriausią praktiką ir aukštinį standartą duomenų apsaugos srityje.“ Vis dėlto nėra kitų duomenų, kad Europos Sąjunga „Saugaus uosto“ sutartyje išvelgia „auksinį standartą“ – vyrauja populiarė nuomonė, kad tai labiau kompromisas tarp Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų.

„Saugaus uosto“ sutartis 2002 m. ir 2004 m. sulaukė Europos Sąjungos vertinimo ir 2008 m. – Jungtinių Amerikos Valstijų vertinimo. Visais atvejais sutartis sulaukė nemažai kritikos, visų pirma, dėl nuolat kylančių organizacijų, teigiančių, kad priklauso „Saugaus uosto“ sutarčiai, nors iš tikrųjų niekada jam nepriklausė arba neatnaujino savo sertifikato. Valstybinės institucijos nesiima veiksmingų priemonių prieš tokį organizacijų elgesį – programos priežiūra priklauso Federalinei Prekybos Komisijai, tačiau nė vienos organizacijos veiksmais dar nebuvo suabejota, kas leidžia manyti, kad organizacijų veikla nebuvo pakankamai griežtai tikrinama.

„Saugaus uosto“ sutarties vykdymo pradžioje daugelis apžvalgininkų Jungtinėse Amerikos Valstijose laikėsi nuomonės, kad ši sutartis yra per daug palanki duomenų apsaugai, kas neigiamai veikia teisę į komercinę saviraišką.⁴⁹ Tačiau bėgant laikui JAV organizacijos priprato prie aukštų Europos Sąjungos reikalavimų ir „Saugaus uosto“ sutartį laiko neatsiejama darbo su Europos valstybių asmeniniais duomenimis dalimi. Kaip jau buvo aptarta kitose šio darbo dalyse, toks amerikiečių elgesys paaškinamas didele pagarba Pirmajai pataisai, numatančią saviraiškos (kuri apima ir komercinę saviraišką) teisę, kuri laikoma fundamentalia Jungtinių Amerikos Valstijų piliečių teise.

Google prie „Saugaus uosto“ sutarties prisijungė 2005 m. spalio 15 d., artimiausias įsivertinimas numatytas 2012 m. spalio 15 d. *Google* turi leidimą gauti asmeninę informaciją iš Europos Sąjungos, Europos Ekonominės Bendrijos ir Šveicarijos.

⁴⁹ Avner Levin & Mary Jo Nicholson, Privacy Law in the United States, the EU and Canada: The Allure of the Middle Ground, 2 U. OTTAWA L. & TECH. J. 357, 359 (2005).

Informaciją gali gauti visi *Google* grupės nariai, tarp jų ir *Google Street View*. „Saugaus uosto“ internetiniame puslapyje galima susipažinti su *Google* renkamos informacijos panaudojimo tikslais.⁵⁰ Čia taip pat pateikiama nuoroda, kurioje numatytos *Google* privatumo politikos nuostatos.⁵¹

⁵⁰ <http://safeharbor.export.gov/companyinfo.aspx?id=13346>

⁵¹ <http://www.google.com/intl/en/policies/privacy/>

Išvados:

1. *Google Street View* tikslas – teikti savo vartotojams geros kokybės žemėlapius. Kompanija nesikėsina į nuotraukose esančių žmonių privatumą, nes nuotraukos neišskiria atskirų asmenų bei yra numatyta galimybė pranešti apie netinkamas nuotraukas.
2. Teisė į privatumą Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Europoje yra išivaizduojama skirtingai. JAV teisę į privataus gyvenimo gerbimą galima prilyginti pareigai valstybei nesikišti. Asmuo, palikdamas privačią erdvę, atsisako tam tikrų savo teisių į privatumą ir negali tikėtis pilnos šios teisės apsaugos.
3. Šiandien *Google Street View* Jungtinėse Amerikos Valstijose galėtų būti patraukta civilinė atsakomybė tik pagal valstijų statutus bei remiantis valstijų teismų praktika.
4. Europoje teisė į privatumą laikoma viena pagrindinių žmogaus teisių, kurios negalima atsisakyti ir privaloma gerbti netgi viešose vietose. Street View vykdomai veiklai esminę reikšmę turi 1995 m. Privatumo direktyva, kurioje numatyti reikalavimai, kurių, norėdamas kaupti asmeninius duomenis, privalo paisyti tiek viešasis, tiek privatus sektorius. Duomenų perdavimą iš Europos erdvės į Jungtines Amerikos Valstijas palengvina „Saugaus uosto“ sutartis, kurios pagrindu veikia ir *Google Street View*.
5. Privataus sektoriaus savireguliacija – veiksmingas, tačiau nepakankamas įrankis siekiant užtikrinti asmenų teisę į privatumą bei informacijos slaptumą. Paliekant įmonėms pačioms numatyti atitinkamas nuostatas dėl joms perduotos informacijos panaudojimo būdų, pasitikima gera įmonių valia bei sąžininga verslo praktika, tačiau toks būdas veiksmingas tik didžiųjų įmonių atžvilgiu, kurių veikla nuolat yra stebima ne atitinkamų valdžios institucijų, bet ir vartotojų bei įvairių visuomeninių organizacijų. Mažos įmonės, kurios rečiau papuola į spaudos bei kontrolės institucijų akiratį, gali piktnaudžiauti joms palikta veikimo laisve bei pažeisti žmonių teisę į privatumą.
6. *Google Street View* ir panašių projektų atveju būtina suderinti asmenų teisę į privatumą bei verslo interesą teikti paslaugas, kurios gali pažeisti šią teisę. Daugelio valstybių teismai pripažino *Google* verslo teisėtumą, tačiau atsižvelgiant į saugomų teisių pobūdį, būtina taikyti griežtus apribojimus ir teikti rekomendacijas, koku būdu galima išvengti konfliktinių ir neteisėtų situacijų. Tokiomis yra 29 darbo grupės rekomendacijos dėl *Google* vykdomo vaizdo fiksavimo bei panoraminių nuotraukų darymo paslaugos, kurios iš esmės sušvelnina tam tikrus reikalavimus duomenų rinkimui, pavyzdžiui, nereikalaujama gauti kiekvieno fotografuojamo asmens sutikimą, užtenka apie

planuojamus vaizdo fiksavimo darbus iš anksto pranešti spaudoje, aiškiais skiriamaisiais ženklais pažymėti fotografuojančius automobilius.

7. Įstatymų leidyba – tai retrospektyvus procesas, kurio metu neįmanoma numatyti ateities problemų tokioje pažangioje ir nuolat besivystančioje srityje kaip internetas. Todėl tam tikri privatumo teisės aspektai gali neatitikti šiandienos poreikių. Daugelis šiuolaikinių įstatymų jau buvo sukurti juos pritaikant interneto poreikiams, tačiau negalima atmesti galimybės, kad juose yra teisių spragų, ypatingai atsižvelgiant į tai, jog privatumo internete sąvoka yra pakankamai nauja ir ne visi žino jos naudojimo apimtį. Taip pat būtina atsižvelgti į interneto savybes, nebūdingas kitoms erdvėms – tarptautinis pasiekiamumas, galimybės visiškai ištrinti kartą patalpintą informaciją nebuvimas.
8. Tikėtina, kad ateityje Europos Sąjunga turės apsvarstyti Privatumo direktyvos tikslingumą ir naudingumą. Jau dabar ši direktyva susilaukia kritikos dėl itin griežto duomenų apsaugos reglamentavimo, kas neatitinka XXI a. poreikių. Europos Komisijos ryžtas suteikti *Street View* projekto vykdymui tam tikras nuolaidas, rodo tendenciją švelnesniam duomenų apsaugos reguliavimui, išlaikant pagrindinius žmogaus teisių apsaugos principus.
9. Jungtinių Amerikos Valstijų teisinė sistema turi visas priemones, kuriomis galėtų numatyti griežtesnę teisės į privatumą apsaugą, tačiau tam trukdo istorinis privatumo teisės, kaip prieštaraujančios saviraiškos teisei, supratimas.

Literatūros sąrašas:

Teisės taikymo aktai

1. 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija;
2. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo;
3. 2000 m. liepos 26 d. Komisijos sprendimas sutinkamai su Europos Parlamento ir Tarybos 95/46/EC Direktyvos dėl pakankamos duomenų apsaugos, numatytos „Saugaus uosto“ sutartyje ir dažnai užduodami klausimai išleisti JAV Komercijos Departamento;
4. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 63-1479;
5. Antrasis deliktų sąvadas („*Restatement of Torts, Second*“) (1977).

Rekomendacijos, išvados, komentarai:

6. 29 Darbo grupės rekomendacijos dėl *Google* vykdomo vaizdo fiksavimo bei panoraminių nuotraukų darymo paslaugos;
7. 29 darbo grupė išvada dėl asmeninės informacijos sąvokos
8. Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo komentaras, Vilnius, 2005.

Mokslinė literatūra

9. Blackman, Josh, Omniveillance, Google, Privacy in Public, and the Right to Your Digital Identity: A Tort for Recording and Disseminating an Individual's Image over the Internet. *Santa Clara Law Review*, Vol. 49;
10. Dorothy Glancy, Symposium on Internet Privacy: At the Intersection of Visible and Invisible Worlds: United States Privacy Law and the Internet, 16 *SANTA CLARA COMPUTER & HIGH TECH. L.J.* 357, 359 (2000);
11. Avner Levin & Mary Jo Nicholson, Privacy Law in the United States, the EU and Canada: The Allure of the Middle Ground, 2 *U. OTTAWA L. & TECH. J.* 357, 359 (2005);
12. Whitman, James Q., The Two Western Cultures of Privacy: Dignity versus Liberty. *Yale Law Journal*, Vol. 113, (2004);

13. Smith, Robert Ellis „Ben Franklin’s Web Site: Privacy and Curiosity from Plymouth Rock to the Internet“ *Privacy Journal* (2004);
14. Duncan Bloy, Sarah Hadwin *Law and the Media for Print, Broadcast and Online Journalism*. 2nd edition 2011 Thomas Reuters (Professional) UK Limited Sweet & Maxwell;
15. Parker, David Parker „Law, Honor, and Impunity in Spanish America: The Debate over Dueling, 1870–1920.“ *Law and History Review* 19.2 (2001);
16. Solove, Daniel J. „The Future of Reputation: Gossip, Rumor, and Privacy on the Internet“ Yale University Press, London, (2007);
17. Graham, Robert David „Technical details of the Street View WiFi payload controversy“ (2010);
18. Aimee Jodoi Lum, Don’t Smile, Your Image Has Just Been Recorded On a Camera-Phone: The Need for Privacy in the Public Sphere, 27 *U. Harvard Law Review* (2005);
19. Andrew Jay McClurg, Bringing Privacy Law Out of the Closet: A Tort Theory of Liability For Intrusions in Public Places, 73 *N.C. L.* (1995);
20. Burton, Kelley J. (2005) Submission to the Standing Committee of Attorneys General, Unauthorised Photographs on the Internet and Ancillary Privacy Issues;
21. Lance Rothenberg (1999-2000) 'Re-thinking Privacy: Peeping Toms, Vido Voyeurs, and the Failure of Criminal Law to Recognise a Reasonable Expectation of Privacy in the Public Space' 49 *American University Law Review*;
22. Prosser W.L. *Privacy* // *California Law Review*. Vol. 48. August, 1960, No. 3;
23. Connolly, Chris „The US Safe Harbor - Fact or Fiction?“, 2008.
24. Paton-Simpson, Elizabeth „Privacy and the Reasonable Paranoid: The Protection of Privacy in Public Places“, 2000.
25. Lankauskas, Mindaugas „Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje“, *Teisės problemos* Nr. 2 (56), 2007.

Teismų praktika

26. *Reynolds v Times Newspapers* (1999)
27. *Campbell v Mirror Group Newspapers Ltd* (2004)